

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та
менеджменту

**Проблеми та перспективи розвитку
фінансово-кредитної системи
України**
**Problems and Prospects for the
Development of the Financial and Credit
System**

Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції
(Україна, Суми, 28-29 листопада 2024 р.)

Суми
Сумський державний університет
2024

УДК 336.71(477)
П78

*Рекомендовано вченою радою
Сумського державного університету
(протокол № 5 від 12 грудня 2024 р.)*

П78 Проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України»/ за заг. ред.: Л. Л. Грищенко, І. В. Тютюнник. Суми : Сумський державний університет, 2024. – 84 с.

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України» містять результати наукових досліджень присвячених пошуку системного вирішення мультидисциплінарних проблем в галузі розвитку фінансово-кредитної системи, публічних і корпоративний фінансів, міжнародних інтеграційних процесів у фінансовому секторі.

Для науковців, науковців, студентів, аспірантів, представників бізнесу та громадських організацій і вищих навчальних закладів та широкого кола читачів.

The materials of the International scientific and practical conference "Problems and Prospects for the Development of the Financial and Credit System" provide the results of scientific research focused on the search for a systematic solution to multidisciplinary problems in the field of development of the financial and credit system, public and corporate finance, international integration processes in the financial sector.

For scientists, researchers, students, postgraduates, representatives of business and public organizations and higher education institutions and a wide range of readers.

УДК 336.71(477)

© Колектив авторів, 2024
© Сумський державний університет, 2024

ЗМІСТ

<i>Тетяна Кубах</i>	Теоретичні аспекти макроекономічної	
<i>Уляна Вініченко</i>	стабільності.....	5
<i>Ганна Салтикова</i>	Сучасний стан та тенденції розвитку банківської	
<i>Анастасія Зимовець</i>	системи України	9
<i>Лариса Гриценко</i>	Банківська система: роль та сучасні виклики.....	12
<i>Марія Курська</i>		
<i>Максим Гурин</i>	Інструменти макропруденційної політики	
	Національного банку України.....	15
<i>Олександр Гриценко</i>	Вплив вимушеної міграції, спричиненої війною, на	
	конкурентоспроможність економіки України.....	18
<i>Мар'яна Маслій</i>	Формування фінансової поведінки через	
	систематичну освіту: від дитячого віку до дорослого	
	життя.....	20
<i>Тетяна Маринич</i>	Прямі іноземні інвестиції в Україні: тенденції,	
<i>Лілія Деркач</i>	проблеми та перспективи повоєнного відновлення...	24
<i>Аліна Голик</i>	Цифрова трансформація страхового ринку:	
<i>Максим Богаченко</i>	стратегічні інновації ARX в умовах діджиталізації	
	фінансових послуг.....	26
<i>Лариса Гриценко</i>	Корпоративні фінанси: сучасні проблеми та	
<i>Андрій Палажченко</i>	виклики.....	32
<i>Андрій Семенов</i>	Цифрова трансформація ПриватБанку в умовах	
<i>Людмила Сокол</i>	розвитку ринку фінансових послуг.....	35
<i>Anna Prykhodko</i>	Application of international experience in financial	
	technologies and digitalization of business processes....	40
<i>Аліна Височина</i>	Регуляторні механізми протидії кіберзлочинності:	
<i>Інна Тютюнник</i>	оцінка ефективності та перспективи впровадження в	
	Україні.....	44
<i>Larysa Hrytsenko</i>	The impact of digitalization on companies	
<i>Liliia Derkach</i>	performance.....	47
<i>Denys Kasian</i>		
<i>Павло Рубанов</i>	Проблеми управління банківською ліквідністю та	
<i>Тетяна Давиденко</i>	напрями їх вирішення.....	50
<i>Віталія Койбічук</i>	Оцінка впливу цифрової активності населення на	
<i>Ірина Ромазан</i>	ефективність електронного урядування:	
	економетричний підхід.....	54

<i>Віра Бардакова</i>	Аналіз конкурентоспроможності українських банків на основі порівняння фінансових показників та оцінки якості обслуговування.....	57
<i>Дмитро Дмитрішин</i>		
<i>Лариса Гриценко</i>	Особливості короткострокового кредитування корпоративних підприємств.....	60
<i>Тетяна Маринич</i>		
<i>Аліна Рубан</i>	Аналіз рівня цифровізації страхових компаній на прикладі ПрАТ «СК «УНІКА».....	62
<i>Андрій Сас</i>		
<i>Альбіна Білера</i>	Фінансова стабільність державних банків: оцінка, прогнозування та шляхи покращення.....	66
<i>Анастасія Самойлікова</i>		
<i>Світлана Коломієць</i>	Модель Лотки-Вольтерри як інструмент дослідження нелінійної динаміки фінансово-кредитних систем.....	69
<i>Марія Забара</i>		
<i>Larysa Hrytsenko</i>	Opportunities for using AI for Ukrainian banks.....	71
<i>Iryna Kozhushko</i>		
<i>Євген Реkun</i>	Роль економічної політики у зміцненні громадського здоров'я.....	76
<i>Євген Чванкін</i>		
<i>Руслана Чухно</i>	Фінансова прозорість місцевих бюджетів: виклики впровадження та шляхи подолання.....	78
<i>Аліна Голик</i>		
<i>Роман Чванкін</i>	Вплив автоматизації на ринок праці у період переходу до індустрії 4.0.....	80
<i>Ігор Касьян</i>	Використання штучного інтелекту у протидії фінансовим шахрайствам та тіньовій економіці.....	82

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ

Кубах Тетяна Григорівна,

к.е.н., доцент,

Сумський державний університет, м. Суми

Вініченко Уляна Володимирівна,

студент,

Сумський державний університет, м. Суми

Макроекономічна стабільність країни відіграє вирішальну роль для підтримки рівня суспільних відносин, що відбуваються на її території. Фактори, що впливають на показники зростання економіки, глибоко вкоренилися у соціально-економічні відносини, тому дослідження їх динаміки та взаємозв'язку є ключовим завданням для формування ефективної економічної політики та не втрачає своєї актуальності.

Відсутність єдиного термінологічного апарату для визначення поняття «макроекономічної стабільності» є однією з основних причин, чому дослідники та фахівці не мають спільної думки щодо вибору набору індикаторів, методів вимірювання та оцінки рівня макроекономічної стійкості.

Так, результати дослідження показують, що питання оцінки та досягнення макроекономічної стабільності є одним з пріоритетних як для Міжнародного валютного фонду (МВФ), так і для Європейського Союзу (ЄС). Зокрема, перший заступник директора-розпорядника МВФ Енн Осборн Крюгер у своїй промові на Всесвітній конференції в Монреалі (Канада) підкреслює, що макроекономічна стабільність є основою для реформ, що пропонуються у рамках програм МВФ [1].

Зазначимо, що Клімова Г. П. [2] трактує макроекономічну стабільність як гарантування економічної безпеки через підтримку стабільного динамічного балансу національної економіки. Це передбачає наявність механізмів, які забезпечують відновлення та підтримку основних економічних показників у межах визначених норм, навіть у разі передбачуваних або несподіваних дестабілізуючих факторів та ризиків.

Треба відмітити, що вчені [3] описують макроекономічну стабільність як стан економіки, при якому забезпечується стійке зростання. Це, у свою чергу, створює сприятливе середовище для економічної діяльності, зміцнює довіру інвесторів, сприяє довгостроковому економічному плануванню та ефективному функціонуванню фінансових ринків.

Доцільним видається й визначення макроекономічної стабільності, запропоноване Канцір І. А [4]. Вона трактує її як стан збалансованості національної економіки, який забезпечує економічне зростання, стабільність

національної валюти та посилення міжнародного авторитету держави. Отже, важливо пам'ятати, що макроекономічна стабільність має характеризуватися динамічним розвитком, а не перетворюватися на стан застою. Адже ситуація, за якої в економіці спостерігаються низька інфляція, низьке безробіття, але водночас і мізерні темпи економічного зростання (на рівні 0,1-1% на рік), формально може вважатися стабільністю. Проте фактично це є стагнація, яка неминуче загрожує перерости в кризу, якщо не буде належного стимулювання економічного зростання.

Отже, на нашу думку, макроекономічна стабільність є довготривалим динамічним станом національної економіки, що відображає ефективне функціонування державних інституцій у поєднанні з досягненням збалансованості основних макроекономічних показників, таких як рівень інфляції, валютний курс, безробіття та сальдо платіжного балансу тощо. Вона слугує фундаментальною передумовою для забезпечення сталого економічного зростання та зміцнення економічної позиції країни на внутрішньому й міжнародному рівнях.

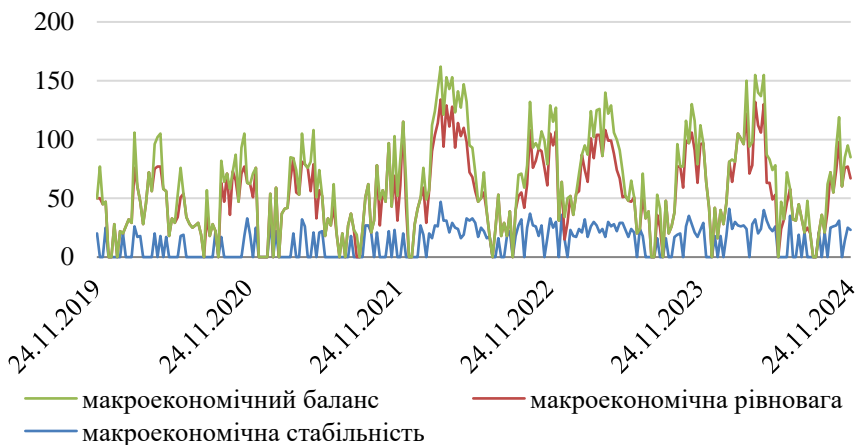

Рисунок 1 – Пошукова активність запитів понять «макроекономічна стабільність», «макроекономічна рівновага» та «макроекономічний баланс» протягом 2019–2024 рр.

Джерело: побудовано автором з використанням Google Trends

Також глобальний інтерес до питань макроекономічної стабільності можна визначити, досліджуючи рівень пошукової активності в Інтернеті, пов'язаної з цією темою. Одним із підходів до такого дослідження є застосування сервісу Google Trends, який дає змогу відображати динаміку та

зміни уваги користувачів до обраних тем. У цьому випадку, для більш детального розгляду та порівняння, було обрано основні пошукові запити, які безпосередньо стосуються макроекономічної стабільності, зокрема такі як «macroeconomic stability» (макроекономічна стабільність), «macroeconomic equilibrium» (макроекономічна рівновага) та «macroeconomic balance» (макроекономічний баланс). Результати цього дослідження, охоплюють весь світ протягом 2019-2024 рр., наведено на рисунку 1.

Аналіз динаміки пошукових запитів у Google Trends для термінів, пов'язаних з макроекономічною стабільністю, показує чіткі коливання інтересу протягом останніх кількох років, що відображають глобальні економічні тенденції. Зокрема, термін «макроекономічна стабільність» демонструє більш стійкий рівень інтересу, зокрема під час економічних потрясінь, що вказує на його важливість для вивчення довгострокової стабільності економіки. Порівняно з іншими термінами, такими як «макроекономічна рівновага» і «макроекономічний баланс», «макроекономічна стабільність» привертає більшу увагу на тлі економічних криз та глобальних фінансових змін. Піки інтересу до термінів, пов'язаних із балансом і рівновагою, свідчать про підвищене зацікавлення у періоди економічної нестабільності, що підтверджує важливість цих аспектів у визначенні стабільності економічних систем на глобальному рівні.

Макроекономічну стабільність в Україні регулює низка державних органів та інституцій, які здійснюють координацію макроекономічної політики та реагування на зовнішні і внутрішні економічні виклики. Ключовими органами є [5]:

- Національний банк України, який займається монетарною політикою, регулюванням грошової маси та інфляції;
- Міністерство фінансів України, яке відповідає за фіскальну політику, зокрема за державний бюджет та податкову систему;
- Кабінет Міністрів України, який визначає економічні пріоритети, координує діяльність різних міністерств та органів влади, а також розробляє стратегії для стимулювання економічного зростання.

Трансформація економіки України та її адаптація до умов динамічного ринкового середовища потребують ретельного врахування макроекономічних чинників стабільності економічної системи держави в цілому, а також забезпечення ефективного функціонування на регіональному рівні.

В умовах нестабільності та значної мінливості сучасні процеси в національній економіці України вказують на необхідність визначення ключових якісних та кількісних показників макроекономічної стабільності для аналізу ризиків та оцінки можливих втрат від їхнього впливу. Оперативне виявлення негативних змін у якісних та кількісних показниках макроекономічної стабільності дає змогу своєчасно реагувати на внутрішні й

зовнішні загрози, знижуючи рівень невизначеності та масштаби втрат. У цьому аспекті особливого значення набуває завдання визначення комплексу індикаторів, що відображають стан макроекономічної стабільності.

Тому, розглянемо низку фундаментальних елементів, на яких базується макроекономічна стабільність: економічне зростання, що досягається шляхом підвищення продуктивності виробництва та впровадження науково-технологічних досягнень; повна зайнятість, де гарантується наявність робочих місць для всіх бажаючих і здатних працювати; стабільність рівень цін, що пояснюється стриманням інфляції, яка ускладнює економічні взаємозв'язки, знижує реальні доходи та накопичення; рівновага у зовнішньоекономічних зв'язках виражається у стабільному валютному курсі та активному сальдо-платіжному балансу; низький державний борг відносно ВВП забезпечує гнучкість у використанні податкових надходжень, знижує залежність від зовнішніх кредиторів і фінансові ризики під час криз.

Таким чином, теоретичні аспекти макроекономічної стабільності базуються на комплексі взаємопов'язаних елементів, які забезпечують збалансованість економіки, стає зростання та фінансову безпеку. Їхнє досягнення є основою для ефективного функціонування економічної системи та покращення добробуту суспільства.

Список використаних джерел

1. Люльов О. В., Пімоненко Т. В. (2017). Теоретичні засади комплексного оцінювання макроекономічної стабільності. *International economic relations and sustainable development : Матеріали Міжнар. науково-практ. конф.* (Суми, Україна, 5–6 трав. 2017 р.), м. Суми. С. 163–164. <http://surl.li/noibel> (дата звернення: 21.11.2024).
2. Клімова Г. П. (2017). Економічна безпека: сутність та основні напрями забезпечення. *Право та інновації*. № 3. С. 23–29. <http://surl.li/aqzild> (дата звернення: 21.11.2024).
3. Єфіменко А. Ю., Нейман Є. В. (2024). Оцінка індикаторів макроекономічної стабільності: європейський кейс. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. № 45. С. 33–40. <http://surl.li/stfqtb> (дата звернення: 21.11.2024).
4. Канцір І. А. (2016). Макроекономічний підхід до забезпечення стійкого розвитку фінансового сектору. *Економічний аналіз: зб. наук. праць*. Т. 25, № 1. С. 117–122. <http://surl.li/cgihuw> (дата звернення: 24.11.2024).
5. Папаїка О. О. (2018). Державне регулювання макроекономічного середовища: національні особливості та світовий досвід. *Економічна теорія та історія економічної думки. Причорноморські економічні студії*. № 33. С. 11–16. <http://surl.li/zhdgwa> (дата звернення: 27.11.2024).

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

*Салтикова Ганна Василівна,
к.е.н., доцент,
Сумський державний університет, м. Суми
Зимовець Анастасія Іванівна,
студент,
Сумський державний університет, м. Суми*

Банківська система є ключовим елементом фінансового ринку країни, фундаментом забезпечення стабільності і ефективності національної економіки. Основною функцією банків є задоволення потреб суб'єктів господарювання через перерозподіл фінансових ресурсів, що сприяє підвищенню їх конкурентоспроможності. Банківська система, як ключовий елемент фінансової системи, об'єднує фінансових посередників, регульованих законодавством. До її основних властивостей слід віднести цілісність, ієрархію, динамічність, саморегуляцію та інтегрованість, що сприяють ефективній взаємодії банків з економічними суб'єктами.

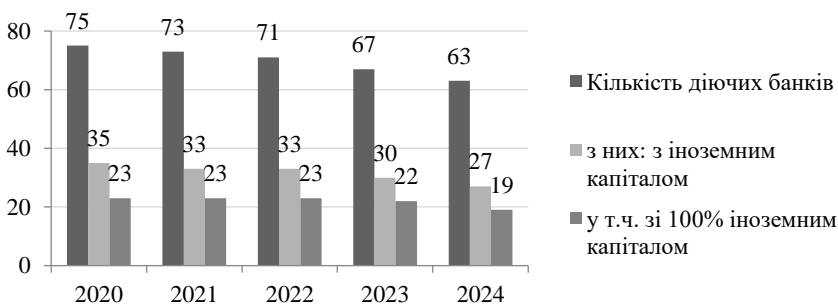

Рисунок 1 – Динаміка кількості банків України в період 2020–2024 рр., шт.

Джерело: розроблено на основі [1])

Необхідність банківської системи зумовлена потребою узгодження інтересів банків із суспільними, забезпечення стабільності валюти та рівноваги на грошовому ринку.

Станом на 1 січня 2024 року кількість комерційних банків в Україні становила 63, що на 16% менше порівняно з 2020 роком. Найвищу кількість банків, 75 установ, було зафіксовано у 2020 році, але з 2021 року їх чисельність почала стрімко скорочуватися [1].

Протягом періоду 2020-2024 рр. кількість банків скоротилася, зокрема через ліквідацію, реорганізацію та відкликання ліцензій [3]. У 2020 році 94,1% випадків були через ліквідацію, що відображає очищення ринку після кризи. У 2021–2023 роках зростає частка реорганізацій: з 44,4% до 62,5%, що свідчить про активізацію злиттів і поглинань для зміцнення банків. За 9 місяців 2024 року зафіксовано лише 2 виключення: одне через ліквідацію, одне через реорганізацію, без відкликань ліцензій, що вказує на стабільність у секторі.

Основну частину кредитного портфеля становили кредити бізнесу, але частка непрацюючих кредитів (NPL) залишалася високою [2]. Найбільш раціональними шляхами зміцнення стійкості банківського сектору представляються вдосконалення ризик-менеджменту, підтримка збалансованого кредитування, залучення інвестицій і розвиток інноваційних сервісів.

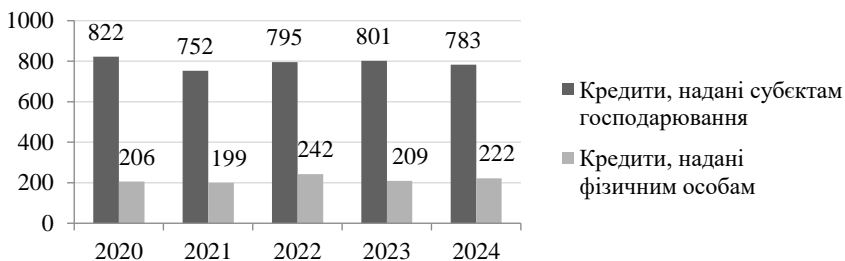

Рисунок 2 – Кредитний портфель банківського сектору України 2020–2024 рр., млн. грн.

Джерело: розроблено на основі [2]

Аналіз кредитного портфеля банків України (2020–2024) показує, що основну частину кредитів (понад 75%) спрямовано суб'єктам господарювання. Після зниження у 2021 році через пандемію (752 млн грн, - 8,5%), обсяг бізнес-кредитування зріс до 801 млн грн у 2023 році, але зменшився до 783 млн грн у 2024 році (-2,2%). Кредитування фізичних осіб залишалось на рівні близько 25% і змінювалось від 206 млн грн у 2020 році до 242 млн грн у 2022 році (+17,5%), з подальшим падінням до 209 млн грн у 2023 році (-13,6%) і зростанням до 222 млн грн у 2024 році.

У цьому контексті особливої уваги потребує аналіз частки непрацюючих кредитів (NPL) у банківському секторі України за період 2020–2024 років (табл. 1). Цей показник є важливим індикатором фінансової стійкості банківської системи, оскільки він відображає рівень кредитних ризиків та здатність позичальників обслуговувати свої зобов'язання.

Частка NPL в Україні зменшилася з 48,36% у 2020 році до 30,02% у 2022 році завдяки реформам, але зросла до 37,35% у 2024 році через економічні виклики. У держбанках NPL знизилися до 47,08% у 2022 році, але зросли до 53,05% у 2023 році. Іноземні банки скоротили NPL до 12,47% у 2024 році, а приватні – до 16%. Зростання NPL після 2022 року свідчить про потребу нових стабілізаційних заходів.

Аналізуючи сучасний стан банківської системи України, можна виділити низку проблем, що гальмують її розвиток. Серед них: високий рівень недовіри до банків, нестабільна політична ситуація, девальвація гривні, зростання вартості кредитних ресурсів, низька якість кредитного портфеля комерційних банків та слабе управління ризиками.

Таблиця 1 – Частка непрацюючих кредитних портфелів України 2020–2024 рр., %

Показник	2020	2021	2022	2023	2024
Частка непрацюючих кредитів, %	48,36	41	30,02	38,12	37,35
у т.ч. банки:					
з державною часткою, з них	63,52	57,41	47,08	53,05	50,87
АТ КБ "Приватбанк"	78,38	73,95	69,92	69,21	62,95
з державною часткою крім АТ КБ "Приватбанк"	49,33	43,69	27,41	41,13	42,39
іноземних банківських груп	32,51	27,86	17,82	18,91	15,86
з приватним капіталом	18,57	14,56	9,43	23,6	16
неплатоспроможні	0	74,77	0	0	0

Джерело: розроблено на основі [2]

Для стабілізації банківської системи необхідно впроваджувати комплекс заходів: диверсифікувати активи, розробляти нові депозитні програми, підвищувати капіталізацію банків шляхом залучення додаткових інвестицій, вдосконалювати процедури санації, реорганізації та ліквідації банків, дотримуватися нормативів НБУ та створювати сприятливі умови для інвесторів. Реалізація цих кроків сприятиме зниженню негативного впливу на банківський сектор у короткостроковій перспективі та закладе основу для його стабільного розвитку в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Кількість банків в Україні (2008-2024). Ставки, індекси, тарифи. <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/> (дата звернення: 25.11.2024).
2. Офіційний сайт Національного банку України. URL : <https://bank.gov.ua/>

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА: РОЛЬ ТА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

*Гриценко Лариса Леонідівна,
д.е.н., професор,
Сумський державний університет, м. Суми
Курська Марія Ігорівна,
студент,
Сумський державний університет, м. Суми*

Банківська система – це організована сукупність фінансових установ, що взаємодіють між собою та виконують ключові функції у забезпеченні функціонування економіки. Її роль у ринковій економіці визначається рядом критично важливих аспектів, які детально розглянемо нижче.

Банки виступають посередниками між учасниками ринку, які мають надлишок фінансових ресурсів, і тими, хто потребує цих ресурсів. Через цей механізм забезпечується ефективний перерозподіл капіталу (кошти, що зберігаються на рахунках фізичних та юридичних осіб, використовуються для інвестицій у бізнес, розвиток інфраструктури та споживання) та створення умов для економічної активності (кредитні ресурси банків сприяють підприємству, малому й середньому бізнесу, реалізації інноваційних ідей).

Банки створюють і підтримують платіжну інфраструктуру, яка є основою функціонування ринкової економіки. Сюди входять:

1. Розрахунково-касові операції: банки забезпечують швидкі, надійні та безпечні платежі як у межах однієї країни, так і на міжнародному рівні.
2. Електронні платежі та фінтех: сучасні технології дозволяють здійснювати платежі онлайн, що спрощує торгівлю, знижує витрати і робить економіку більш гнучкою.

Ще однією ключовою функцією банків є надання кредитів для фізичних осіб, бізнесу та урядів. Кредити дозволяють бізнесу фінансувати операційну діяльність, закупівлю сировини, модернізацію обладнання тощо. Кредити на житло, автомобілі та споживчі потреби підвищують купівельну спроможність населення. Великі інфраструктурні проекти часто фінансуються за рахунок банківських кредитів.

Банківська система сприяє зниженню ризиків в економіці. Це дозволяє уникнути ситуацій, коли кредити видаються неплатоспроможним клієнтам. Також створюються резерви для покриття ризиків. Такі резерви забезпечують стабільність банків у разі непередбачених обставин. Банки тісно співпрацюють із центральним банком у реалізації монетарної політики. Це включає зменшення або збільшення грошей в обігу, що впливає на рівень інфляції, а також стабілізує валютний курс. Центральний банк через

банківську систему здійснює валютні інтервенції для підтримки національної валюти. Банки надають громадянам і бізнесу можливість не лише зберігати кошти, але й отримувати дохід через депозитні програми. Це забезпечує фінансову безпеку та можливість інвестування. Люди мають змогу зберігати свої заощадження у безпечному місці. Кошти, розміщені в банках, використовуються для фінансування економічної діяльності.

Банки активно сприяють міжнародній співпраці, забезпечуючи міжнародні перекази та інтеграцію у світові фінансові ринки. Завдяки банкам компанії та фізичні особи можуть здійснювати розрахунки по всьому світу. Це розширює можливості для торгівлі та інвестицій [1].

Невід'ємною складовою банківської системи країн з ринковою економікою є наявність керуючого органу в особі Центрального банку. На центральний банк покладається відповідальність за вирішення макроекономічних завдань в грошово-кредитній сфері, перш за все, забезпечення стійкості національних грошей та забезпечення стійкості функціонування всієї банківської системи.

Функціонування системи неможливе без керуючого органу, який також має свої функції. Тому слід сказати, що Центральний банк має такі функції: емісія національної валюти; «банк для банків»; банк для уряду; банківське регулювання і нагляд; грошово-кредитне регулювання. Кожна з цих функцій має своє особливе значення, не дотримання якої означало б порушення правильного функціонування банківської системи та економіки країни.

Зважаючи на все вищезазначене, слід наголосити на тому, що банківська система є складним, цілісним, структурним, динамічним, організованим, саморегульованим, взаємопов'язаним та функціонуючим господарським організмом [2]. Наслідком такої ознаки динамічності є те, що вона завжди вдосконалюється, доповнюється новими компонентами, усередині банківської системи постійно виникають нові зв'язки.

Цілісність можна охарактеризувати тим, що банківська система складається з великої кількості компонентів, які тісно взаємодіють та підпорядковуються одному керуючому органу – центральному банку.

Організованість пояснюється неможливістю функціонування системи без однієї із її складових. Тобто, тільки за умови ефективної, організованої роботи всієї банківської системи, а не окремих банків, забезпечується функціонування системи як єдиного цілого, гарантуючи виконання державних цілей та завдань.

Структурність визначається тим, що кожна складова системи має чітку організовану структуру та займає своє місце.

Саморегульованість банківської системи передбачає, що така система одночасно виступає і як суб'єкт, і як об'єкт управління. У банківській системі

Національний банк наділений функціями управління, тоді як об'єктом регулюючого впливу виступають інші банки.

Сучасна банківська система зазнає значних трансформацій, обумовлених розвитком технологій, змінами у фінансових потребах суспільства та викликами глобалізації. Основні напрями розвитку включають впровадження фінансових технологій (FinTech), зокрема мобільних додатків, онлайн-банкінгу та блокчейн-технологій; розвиток безготівкових розрахунків, електронних гаманців і криптовалют; використання штучного інтелекту для автоматизації процесів, аналізу ризиків і надання персоналізованих послуг клієнтам. Банки активно розширюють доступ до фінансових послуг шляхом створення фінансових продуктів для малозабезпечених верств населення та малого бізнесу, що сприяє економічній інклюзії.

Найбільшим викликом цифровізації банківської системи та процесу загалом є безпека користувачів. Банки вдосконалюють систему захисту даних клієнтів і операцій через зростання кіберзагроз. Також, впровадження біометричних технологій для підвищення рівня безпеки стало невід'ємною частиною цього процесу. Система бере на себе роль стратегічного партнера у фінансуванні адаптації до кліматичних змін. Сьогодні, ми можемо спостерігати такі зміни постійно через впровадження нових законодавчих актів, змін у нормативній політиці, появи нових гравців на ринку та загальною тенденцією до змін у фінансовому секторі в світі.

Перспективи розвитку банківської системи спрямовані на її адаптацію до нових умов та викликів. Використання інноваційних технологій, посилення безпеки, підтримка сталого розвитку та розширення доступу до фінансових послуг роблять банківський сектор ключовим драйвером економічних і соціальних змін у майбутньому.

Банківська система є важливим елементом економіки країни, який має свою структуру, функції, особливості та внутрішні суб'єкти. А функціонування та розвиток будь-якої сучасної країни неможливе без банківської системи, яка впливає на безперебійне та ефективне функціонування всіх державних органів, розвиток суверенної держави, взаємозв'язок банківських установ із суб'єктами господарювання та забезпечення стабільності національної валюти.

Список використаних джерел

1. Ситник Н.С., Стасишин А.В., Блащук-Девяткіна Н.З., Петик Л.О. (2020) Банківська система: навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 580 с.
2. Стечишин Т. Б. (2019) Банківська справа: навчальний посібник / Т. Б. Стечишин, Б. Л. Луців. – Тернопіль: ТНЕУ, 404 с.

ІНСТРУМЕНТИ МАКРОПРУДЕНЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

*Гурин Максим Вікторович,
аспірант,*

Сумський державний університет, м. Суми

Макропруденційна політика Національного банку України запобігає накопиченню та реалізації системних ризиків у фінансовому секторі з метою забезпечення фінансової стабільності, тобто стану фінансової системи за якого вона здатна належно виконувати свої основні функції й успішно протистояти кризовим явищам. Досягнення цієї мети є передумовою сталого економічного зростання.

Складність здійснення макропруденційної політики полягає в тому, що ефективність її інструментів збільшується тоді, коли ризики для фінансової системи здаються незначними, а їх вплив на економіку мінімальний. Тому при здійсненні такої політики ключовим є превентивний підхід, що передбачає вчасне вжиття належних заходів для запобігання накопичення системних ризиків.

Ефект від вжитих заходів у межах макропруденційної політики може мати й негативні побічні ефекти, наприклад, тимчасове погіршення доступу населення та бізнесу до кредитних ресурсів, що у свою чергу може сповільнювати зростання економіки. Це зумовлює необхідність пошуку найбільш ефективних інструментів макропруденційної політики, що дозволить водночас належно виконувати її функції та мати мінімальний негативний вплив на національну економіку.

Національний банк здійснює макропруденційну політику, зобов'язуючи банки:

- накопичувати додаткові запаси капіталу в періоди стрімкого збільшення кредитування;
- обмежувати надмірне зростання кредиту в цілому чи його окремих видів;
- мати достатній запас ліквідності на випадок відтоку коштів;
- виконувати додаткові вимоги, коли банк стає системно важливим (Національний банк України, 2020а).

У світовій практиці найбільш поширеними групами макропруденційних інструментів є інструменти капіталу, ліквідності та інші, у тому числі секторальні. Водночас регулятори постійно створюють нові додаткові інструменти, враховуючі національні особливості фінансового сектору та проміжні цілі, які потрібно досягнути (Національний банк України, 2020b).

Ключовими інструментами макропруденційної політики Національного банку України є встановлені пруденційні нормативи. Додатково передбачені буфери капіталу, що формуються з метою підвищення стійкості банків у періоди фінансової та економічної нестабільності (Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні, 2024). Вищезазначені інструменти наведені у таблиці 1.

Таблиця 1 – Пруденційні нормативи та буфери капіталу, що застосовуються до банків

Група нормативів	Види нормативів
Нормативи капіталу	Норматив мінімального розміру регулятивного капіталу (Н1) Норматив достатності регулятивного капіталу (Н _{РК}) Норматив достатності капіталу 1 рівня (Н _{К1}) Норматив достатності основного капіталу 1 рівня (Н _{ОК1})
Нормативи ліквідності	Коефіцієнт покриття ліквідністю за всіма валютами (LCR _{ВВ}) Коефіцієнт покриття ліквідністю за іноземними валютами (LCR _{ІВ})
Нормативи кредитного ризику	Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7) Норматив великих кредитних ризиків (Н8) Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9)
Нормативи інвестування	Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (Н11) Норматив загальної суми інвестування (Н12)
Буфери капіталу	Буфер консервації Контрциклічний буфер Буфер системної важливості Буфер системного ризику Комбінований буфер капіталу

Джерело: розроблено автором на основі Постанови Національного банку України № 368 від 28.08.2001 (Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні, 2024)

Інструментарій макропруденційної політики Національного банку України активно розширюється відповідно до світової та європейської практик. Так, наразі впроваджується розрахунок коефіцієнту левериджу, що є додатковим показником достатності капіталу 1 рівня для покриття ризиків за

активними операціями без урахування ступеня ризиковості активу. Завершення цього процесу забезпечує імплементацію повного переліку показників достатності капіталу, встановленого європейським законодавством (Національний банк України, 2024).

Отже, Національним банком України сформований широкий набір інструментів макропруденційної політики, що відповідає сучасній світовій практиці та дозволяє забезпечити умови для досягнення стійкості фінансової системи.

Список використаних джерел

1. Національний банк України. (2020а, 14 травня). Макропруденційна політика. <https://bank.gov.ua/ua/stability/macro> 2. АТ «Укрсиббанк». Офіційний сайт. <https://ukrsibbank.com/>

2. Національний банк України. (2020б, 14 грудня). *Стратегія макропруденційної політики.* https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_MaP.pdf

3. Національний банк України. (2024, 23 липня). Здійснено чергові кроки для наближення банківського регулювання до стандартів ЄС. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zdiysнено-cherгови-kroki-dlya-nablijennya-bankivskogo-regulyuvannya-do-standartiv-yes>

4. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні, Постанова Національного банку України № 368 (2024) (Україна). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text>

ВПЛИВ ВИМУШЕНОЇ МІГРАЦІЇ, СПРИЧИНЕНОЇ ВІЙНОЮ, НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

*Гриценко Олександр Миколайович,
аспірант,
Сумський державний університет, м. Суми*

Російська агресія проти України, що розпочалася у 2022 році, призвела до масштабної гуманітарної кризи та значних міграційних потоків. Мільйони українців були змушені залишити свої домівки, що спричинило серйозні демографічні та економічні виклики для країни. Вимушена міграція впливає на ринок праці, продуктивність та загальну конкурентоспроможність національної економіки.

Мета дослідження – аналіз наслідків вимушеної міграції, викликаной військовими діями, на конкурентоспроможність економіки України та визначення стратегій для пом'якшення негативних ефектів і стимулювання економічного відновлення.

Дослідження Литвинчук та Юрківського підкреслює, що війна стала основною причиною втрати значної частини людського капіталу в Україні. Понад третина населення була змушена переїхати в інші країни, що призвело до скорочення виробничих потужностей та зниження економічної активності [1].

Обрізан зазначає, що внутрішньо переміщені особи стикаються з підвищеним ризиком безробіття. Зокрема, міграція після лютого 2022 року асоціюється зі збільшенням ймовірності безробіття на 7,5% [2].

Черненко вказує, що через бойові дії близько третини підприємств повністю або майже повністю припинили виробництво, а ще 50% скоротили потужності. Це призвело до скорочення робочих місць та зниження заробітних плат, що негативно впливає на економічний розвиток країни [3].

Токар та Бабічин зазначають, що масова міграція українців внаслідок війни призвела до найтрагічнішого демографічного спаду в історії країни. Це створює серйозні виклики для відновлення економіки та соціальної стабільності після завершення військових дій [4].

Втрата значної частини працездатного населення та підприємців знижує інноваційний потенціал та гнучкість економіки, що є критичними факторами для підтримки конкурентоспроможності на глобальному ринку.

Розглянемо стратегії пом'якшення негативних наслідків та стимулювання економічного відновлення. У першу чергу, необхідно створити умови для безпечного та привабливого повернення громадян, забезпечивши доступ до житла, роботи та соціальних послуг. Це сприятиме відновленню людського капіталу та економічної активності [4].

Цифрові технології можуть стати основним засобом економічного розвитку в сучасних умовах. Розширення цифрової інфраструктури та впровадження новітніх технологій сприятиме створенню нових робочих місць та підвищенню продуктивності [3].

Війна призвела до значних втрат серед малих та середніх підприємств. Підтримка підприємництва через фінансові стимули, спрощення регуляторних процедур та доступ до ринків є ключовою для відновлення економіки [5].

Забезпечення доступу до освіти та програм перекваліфікації для внутрішньо переміщених осіб та повернутих біженців допоможе інтегрувати їх у ринок праці та підвищити їхню конкурентоспроможність.

Співпраця з міжнародними організаціями та партнерами може забезпечити необхідні ресурси та досвід для ефективного управління міграційними процесами та економічного відновлення.

Отже, вимушена міграція, спричинена війною, має значний негативний вплив на конкурентоспроможність національної економіки України. Для подолання цих викликів необхідно впроваджувати комплексні стратегії, спрямовані на повернення біженців, розвиток цифрових технологій, підтримку підприємництва та інвестиції в людський капітал. Лише скоординовані зусилля уряду, бізнесу та міжнародної спільноти можуть забезпечити стале економічне відновлення

Список використаних джерел

1. Литвинчук, О. В., & Юрківський, О. Й. (2023). Міграційні процеси в Україні: Загрози в умовах російсько-української війни. *Економіка, управління та адміністрування*, 2(104), 71–78. [https://doi.org/10.26642/ema-2023-2\(104\)-71-78](https://doi.org/10.26642/ema-2023-2(104)-71-78)
2. Obrizan M. (2022). Poverty, Unemployment and Displacement in Ukraine: three months into the war. *Cornell University*. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2211.05628>
3. Черненко, Н. І. (2023). Міграційні процеси в умовах війни: Шляхи розв'язання проблем. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*, (16), 229–235. <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.16.30>
4. Токар, П., & Бабічин, Н. (2023). Демографічні наслідки війни в Україні та необхідність стратегій повернення біженців. *Геополітика України: Історія і сучасність*, 2(31). [https://doi.org/10.24144/2078-1431.2023.2\(31\).87-99](https://doi.org/10.24144/2078-1431.2023.2(31).87-99)
5. Audretsch, D. B., Momtaz, P. P., Motuzenko, H., & Vismara, S. (2023). The economic costs of the Russia-Ukraine war: A synthetic control study of (lost) entrepreneurship. *SSRN Electronic Journal*.

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ПОВЕДІНКИ ЧЕРЕЗ СИСТЕМАТИЧНУ ОСВІТУ: ВІД ДИТЯЧОГО ВІКУ ДО ДОРΟΣЛОГО ЖИТТЯ

*Маслій Мар'яна Юрїївна,
студент,
Сумський державний університет, м. Суми
Науковий керівник – Захаркіна Людмила Сергїївна,
к.е.н., доцент,
Сумський державний університет, м. Суми*

Сучасний світ вимагає від людей високого рівня фінансової грамотності для ефективного управління особистими фінансами. Питання фінансової поведінки набуває дедалі більшої важливості, оскільки економічні ризики, інфляція, зростання споживчого кредитування та цифровізація фінансових послуг створюють нові виклики. Відсутність належної освіти з фінансової грамотності призводить до непродуманих рішень, надмірних боргів та економічної нестабільності на особистому рівні. Формування фінансової поведінки з дитинства через систематичну освіту дозволяє розвинути вміння свідомо ухвалювати фінансові рішення на кожному етапі життя. Важливо забезпечити доступ до таких знань, оскільки вони впливають не тільки на добробут окремих громадян, а й на економічну стабільність суспільства в цілому.

Фінансова поведінка визначається як сукупність дій і рішень, що людина здійснює стосовно своїх фінансових ресурсів [1; 2]. Вона охоплює такі основні компоненти:

1. Управління грошима: вміння розподіляти доходи, планувати витрати, заощаджувати.
2. Заощадження та інвестування: накопичення фінансових резервів, вибір фінансових інструментів для примноження капіталу.
3. Фінансове планування: довгострокове та короткострокове планування бюджетів, включаючи пенсійні накопичення, інвестиційні проєкти тощо.
4. Кредитування: усвідомлене використання кредитних ресурсів, включаючи оцінку ризиків, вибір відповідних кредитних продуктів.
5. Страхування та управління ризиками: захист від можливих фінансових втрат через страхові продукти.

Ці компоненти формують основу для фінансової стабільності та успішного управління ресурсами протягом життя.

Формування фінансової поведінки має етапний характер і охоплює різні періоди життя людини (табл. 1).

Таблиця 1 – Етапи формування фінансової поведінки від дитинства до дорослого життя

Етап розвитку	Характеристика фінансової поведінки
Дошкільний та молодший шкільний вік	На цьому етапі дитина лише починає знайомитися з поняттями грошей і вартості товарів. Важливо формувати базові знання про те, що таке гроші, звідки вони беруться, і як ними розпоряджатися.
Підлітковий вік	У цьому віці починається усвідомлене ставлення до грошей. Підлітки вчаться планувати свої витрати, розуміти бюджет і значення заощаджень. Це також період, коли вони можуть почати отримувати свій перший дохід і вчитися відповідальності за фінансові рішення.
Юність та рання зрілість	Цей період характеризується прийняттям важливих фінансових рішень, таких як оплата навчання, купівля житла чи автомобіля, оформлення кредитів. Тут важливо розвинути здатність до фінансового планування та інвестицій.

Джерело: розроблено авторкою

Слід зауважити, що ефективна фінансова освіта повинна бути інтегрована в освітню систему з раннього віку і супроводжувати людину протягом усього життя. Для досягнення найкращих результатів можна використовувати наступні методи:

1. Ігрові методики: навчальні фінансові ігри для дітей, що моделюють реальні фінансові ситуації, допомагають зрозуміти базові принципи управління грошима.

2. Практичне навчання: симуляція фінансових рішень, таких як створення бюджету, інвестування та кредитування, для учнів старших класів та студентів.

3. Онлайн-платформи: використання цифрових ресурсів і додатків для навчання фінансовій грамотності у зручний для учнів формат.

4. Освітні програми: систематичні курси з фінансової грамотності у школах та університетах, адаптовані під потреби учнів різного віку.

Для вдосконалення програм фінансової освіти на різних етапах життя необхідно впроваджувати комплексний та систематичний підхід, що враховує вікові особливості, потреби та реалії сучасного світу. На ранніх етапах, у дошкільному та молодшому шкільному віці, важливо використовувати інтерактивні та ігрові методи навчання. Діти вчаться через гру, тому фінансові поняття можна пояснювати за допомогою простих

ігрових ситуацій, що демонструють основи використання грошей, економії та розподілу ресурсів.

У підлітковому віці слід включити більш глибокі практичні аспекти фінансової грамотності, зокрема навички планування бюджету, управління доходами та витратами, розуміння фінансових інструментів, таких як банківські картки, кредити та заощадження. Освітні програми повинні включати реальні приклади з життя, що допомагають підліткам зрозуміти вплив фінансових рішень на їхнє майбутнє.

Для молоді та дорослих освітні програми мають бути орієнтовані на більш складні аспекти фінансової поведінки, такі як інвестиції, управління боргами, планування пенсійних накопичень та управління ризиками. Використання цифрових платформ та онлайн-курсів значно розширить доступ до знань і дозволить отримувати актуальну інформацію в будь-який зручний час.

Також важливо забезпечити безперервність фінансової освіти протягом усього життя. Це може бути досягнуто через впровадження модульних програм навчання на різних етапах – від шкільної освіти до університетських курсів, а також через програми професійного розвитку для дорослих. Крім того, слід активніше залучати батьків до фінансового виховання дітей, надаючи їм інструменти та ресурси для підвищення фінансової грамотності в родині.

Загалом, програми фінансової освіти повинні бути гнучкими, інтерактивними та адаптованими до вікових і соціальних потреб різних груп населення.

Отже, систематична фінансова освіта має значний вплив на подальше життя людини. Люди, які з дитинства отримали основи фінансової грамотності, більш схильні ухвалювати обґрунтовані фінансові рішення у дорослому віці, що допомагає їм уникнути боргів, заощаджувати на пенсію та інвестувати в майбутнє. Дослідження показують, що такі люди менш схильні до фінансових ризиків і краще планують своє життя, що підвищує їхню економічну стабільність і добробут.

Таким чином, формування фінансової поведінки через систематичну освіту є важливим процесом, що починається з дитинства і триває протягом усього життя. Навчання фінансовій грамотності сприяє розвитку відповідальних фінансових звичок, допомагає уникнути фінансових проблем у майбутньому та забезпечує економічну стабільність як для окремих громадян, так і для суспільства в цілому. Важливо інтегрувати ефективні методи навчання фінансової грамотності на різних етапах життя, щоб забезпечити безперервний розвиток фінансової поведінки.

Робота виконана в рамках дослідження, що фінансується за рахунок бюджетних коштів МОН України «Цифровізація та транспарентність публічних, корпоративних та особистих фінансів: вплив на інноваційний розвиток та національну безпеку» (реєстраційний номер: 0122U000774).

Список використаних джерел

1. Домбровська С. О. (2022). Сучасні методи формування фінансової грамотності населення України. *Освітня аналітика України, № 3(19)*. С. 5–14. https://science.iea.gov.ua/wp-content/uploads/2022/09/1_Dombrovska_319_2022_5_14.pdf (дата звернення: 24.09.2024).
2. Методична розробка на тему: «Фінанси. Фінансова грамотність та фінансова безпека». *Освітній проєкт «На Урок» для вчителів*. <https://naurok.com.ua/metodichna-rozrobka-na-temu-finansi-finansova-gramotnist-ta-finansova-bezpeka-410508.html> (дата звернення: 24.09.2024).

ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ В УКРАЇНІ: ТЕНДЕНЦІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

*Маринич Тетяна Василівна,
студент,*

Сумський державний університет, м. Суми

*Деркач Лілія Сергіївна,
студент,*

Сумський державний університет, м. Суми

*Науковий керівник – Гриценко Лариса Леонідівна,
д.е.н., професор,*

Сумський державний університет, м. Суми

Залучення іноземних інвестицій має велике значення для будь-якої економіки, а особливо для економіки України, яка перебуває в умовах воєнного стану. Розглянути їх у контексті повоєнного відновлення важчасмо вагомим напрямком дослідження.

Прямі іноземні інвестиції – це довготермінове інвестування матеріальних ресурсів у національну економіку компанією-нерезидентом (наприклад, з метою організації або створення компанії). Обчислюється в мільйонах доларів США [3]. Прямі іноземні інвестиції є найбільш бажаною формою капіталовкладень для країн, що розвиваються, оскільки вони дозволяють реалізовувати масштабні проекти. Крім того, в країну приходять нові технології та нові управлінські практики.

Сьогодні Україна значно покладається на міжнародну допомогу для підтримки економіки та відбудови її в повоєнні роки. Однак, для довгостроково сталого розвитку країни вкрай важливо сприяти розвитку потужних підприємств, які забезпечуватимуть стабільні надходження до державного бюджету через оподаткування. У цьому контексті прямі іноземні інвестиції можуть стати джерелом не лише фінансової підтримки вітчизняних підприємств, а й стимулом для модернізації бізнес-процесів, впровадження стандартів ESG та підвищення експортного потенціалу українських компаній.

За даними МінФін, обсяг прямих іноземних інвестицій переважно зростає. Однак у 2020 та 2022 роках відбулося різке їх зниження у порівнянні з попередніми 2019 та 2021 роками. У 2024 році прямі іноземні інвестиції в Україну скоротились на 14% у річному вимірі в порівнянні із 2023 роком [3]. Така тенденція спричинена повномасштабним вторгненням РФ, що привела до порушення логістичних зв'язків, тимчасової окупації деяких територій України, значної еміграції громадян, закриттям кордонів тощо.

Під час повномасштабного вторгнення в Україну інвестували 43 глобальні компанії, серед яких — Bayer (\$65 млн), Carlsberg (\$40 млн) та CEMARK, що входить до групи компаній CRH (\$30 млн), крім того ще 12 компаній анонсували інвестиції в Україну [2]. Інвестори, в першу чергу, зацікавлені в галузях, продукція яких є конкурентоспроможною на світовому ринку і створює високу додану вартість.

На сьогодні в Україні визначено 10 секторів, які мають значний інвестиційний потенціал: оборонно-промисловий комплекс, у якому розраховано 43 млрд доларів США інвестиційного потенціалу; металургія та металообробка – 26 млрд доларів США, енергетика – 177 млрд доларів США, природні ресурси – 5,6 млрд доларів США, агропромисловий комплекс – 34 млрд доларів США, сектор логістики та інфраструктури – 123 млрд доларів США, промислове виробництво – 16 млрд доларів США, деревообробна та меблева промисловість – 5 млрд доларів США, фармацевтичний сектор – 19 млрд доларів США інвестиційного потенціалу, ІТ-сектор залучив 350 мільйонів доларів США інвестицій, інноваційні технології мають 11 млрд доларів США інвестиційного потенціалу [4].

Інвестори мають стати ключовими стратегічними партнерами України в процесі відновлення. За оцінками Світового банку, протягом наступних десяти років для відбудови зруйнованої інфраструктури Україні необхідно буде щонайменше 486 млрд дол (енергетика – 48,6 млрд дол, сільськогосподарство – 58,3 млрд дол, торгівля – 68,0 млрд дол, транспорт – 72,9 млрд дол, житловий сектор – 82,62 млрд дол, соціальний захист – 43,74 млрд дол, інше – 111,8 млрд дол) [1].

Список використаних джерел

1. Вінокуров Я. Війна – не перешкода. Інвестиції в Україну зростають, але для відновлення замало. Що треба зробити владі? <https://www.epravda.com.ua/publications/2024/04/25/712862/>.
2. Зінік О.Б. Залучення прямих іноземних інвестицій як умова формування безпекового середовища під час війни. *Інвестиції: практика та досвід* No 13/2024. <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/4115/4149>
3. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну. <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (дата звернення 02.11.2024)
4. Петро Віблій; Юлія Корнійчук. Проблема залучення іноземних інвестицій в умовах війни. *Галицький економічний вісник, № 2 (87) 2024*. <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/87/1294.pdf>

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ СТРАХОВОГО РИНКУ: СТРАТЕГІЧНІ ІННОВАЦІЇ ARX В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

*Голік Аліна Олександрівна,
студент,
Сумський державний університет, м. Суми
Богаченко Максим Михайлович,
аспірант,
Сумський державний університет, м. Суми*

На сучасному етапі розвитку України відбуваються важливі економічні трансформації, які безпосередньо впливають на становлення та еволюцію ключових елементів економічної системи, серед яких особливе місце займають фінансовий та інвестиційний ринки. Для забезпечення їх ефективного функціонування критично важливим є формування розвиненої інфраструктури, де центральну роль відіграють фінансові посередники. Основною функцією фінансових посередників є забезпечення ефективного перерозподілу фінансових ресурсів в економіці – від суб'єктів, що мають тимчасово вільні кошти та прагнуть їх вигідно інвестувати, до тих, хто потребує додаткового фінансування для розвитку на оптимальних умовах.

Еволюція фінансового середовища призводить до урізноманітнення фінансових посередників, а їхні класифікації суттєво різняться залежно від особливостей економічної системи, залежно від країни та її особливостей фінансової системи. Зокрема, в США виділяють три основні групи фінансових посередників: депозитні інститути (банки та ощадні організації) та контрактно-ощадні установи та інвестиційні посередники [1]. Останні включають страхові компанії, які акумулюють кошти у вигляді страхових внесків та спрямовують їх на інвестування, а також пенсійні фонди.

Таким чином, розглянемо основні показники розвитку страхових компаній, як фінансових посередників (табл. 1). Аналізуючи динаміку основних показників розвитку страхових компаній за період 2020-2023 рр., спостерігається суттєве скорочення кількості страховиків на 109 одиниць – з 210 до 101 компанії, що свідчить про консолідацію ринку та підвищення вимог до діяльності страхових компаній. Незважаючи на зменшення кількості учасників ринку, відбулося зростання обсягу страхових премій на 5985,6 млн. грн. та збільшення страхових виплат на 2170,9 млн. грн. Активи страхових компаній також продемонстрували позитивну динаміку, збільшившись на 9432,0 млн. грн. – з 64903,0 млн. грн. до 74335,0 млн. грн. Такі тенденції свідчать про підвищення ефективності діяльності страхового

ринку, його укрупнення та зростання фінансової потужності страхових компаній, що залишилися на ринку.

Таблиця 1 – Основні показники розвитку страхових страхових компаній, як фінансових посередників [2]

Показник	Рік				Відхилення 2023 до 2020 рр., +/-
	2020	2021	2022	2023	
Кількість страхових компаній, од.	210	155	128	101	-109
Обсяг страхових премій, млн. грн.	31395,5	34706,9	28041,1	37381,1	5985,6
Обсяг страхових виплат, млн. грн.	12128,8	15249,9	11006,9	14299,7	2170,9
Активи страхових компаній, млн. грн.	64903,0	64737,0	70298,0	74335,0	9432,0

Історія успіху страхової компанії ARX сягає своїх коренів у 1994 році з заснування компанії VESCO, яка стала одним із піонерів цивілізованого страхового бізнесу в Україні. Через шість років, у 2000 році, з'явився Український страховий альянс, який також сприяв розвитку страхового ринку в країні. Визнаючи високий рівень та потенціал цих компаній, у 2007 році французький страховий гігант AXA придбав обидві компанії, об'єднавши їх під єдиним брендом та створивши лідера українського страхового ринку. Протягом 11 років під брендом AXA компанія демонструвала стабільний ріст, впроваджувала інноваційні рішення та постійно покращувала якість обслуговування клієнтів. Однак у 2018 році Група AXA ухвалила рішення про вихід з українського ринку. Її частку набув канадський страховий холдинг Fairfax Financial Holding, який має значний досвід роботи на світовому страховому ринку. Після зміни власника компанія деякий час продовжувала працювати під брендом AXA, але вже у 2019 році змінила назву на ARX. Сьогодні ARX є одним із лідерів українського страхового ринку, входячи до складу міжнародного страхового та перестраховального холдингу Fairfax, компанія отримала доступ до нових технологій, фінансових ресурсів та експертних знань.

Таким чином, проведемо детальний та комплексний аналіз сайту і додатку страхової компанії ARX [3].

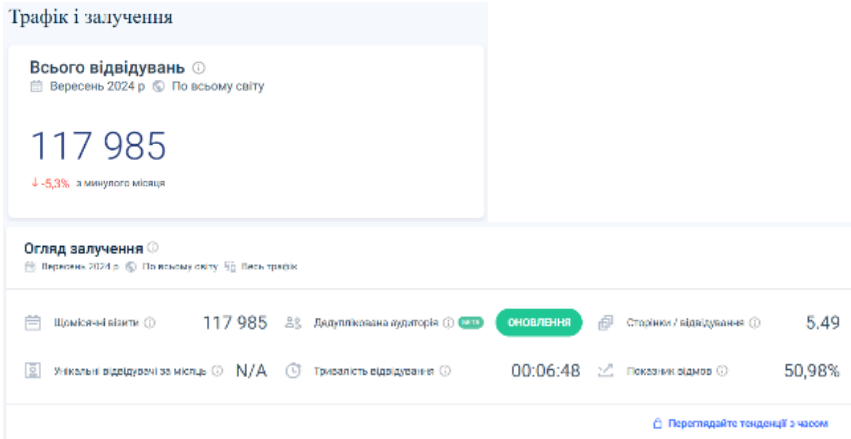

Рисунок 2 – Загальний трафік (за даними SimilarWeb) [3]

Рисунок 2 свідчить про достатньо високі показники відвідуваності веб-сайту страхової компанії ARX. Середньомісячний трафік сайту становить близько 118 тисяч візитів, при цьому показник відмов знаходиться на рівні 51%, а середня тривалість сесії складає 6-7 хвилин.

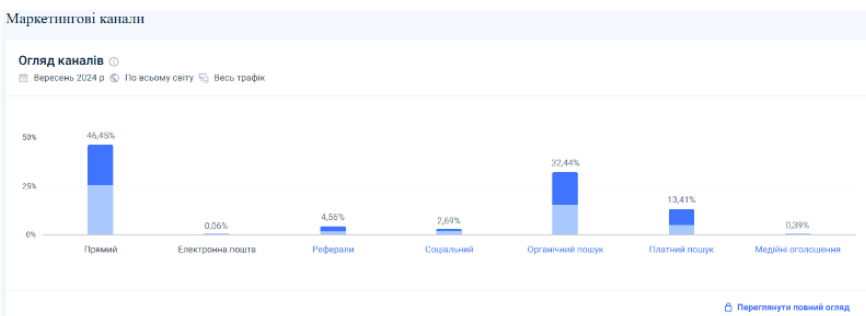

Рисунок 3 – Маркетингові канали [3]

Рисунок 3 демонструє, що основними джерелами трафіку на сайт ARX є прямі заходи (46%), органічний пошук (32%) та платний пошук (13%), тоді як частка соціальних мереж є відносно невеликою (3%).

Рисунок 4 свідчить про високу оцінку мобільного додатку «My ARX» користувачами, як в App Store (4,7 бали), так і в Google Play (4,6 бали), що вказує на його зручність та затребуваність серед клієнтів компанії.

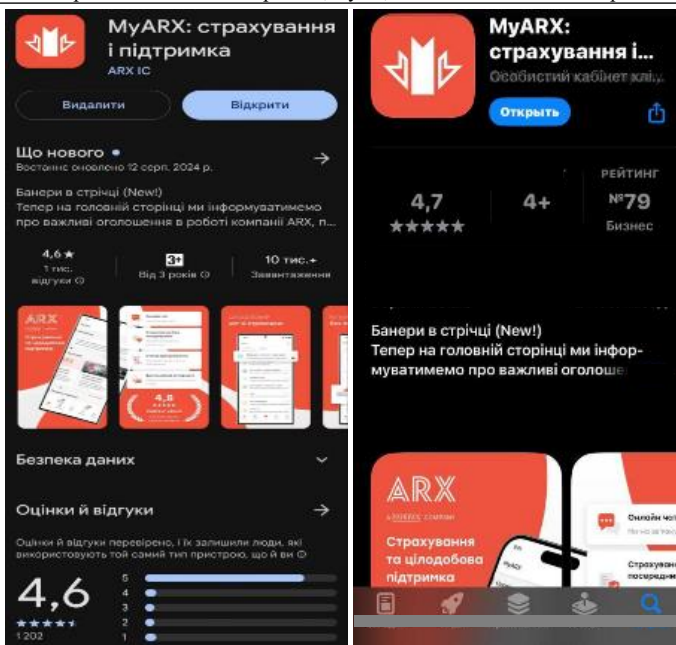

Рисунок 4 – Рейтинг мобільного додатка в Google Play та App Stor

Рисунок 5 дає уявлення про широкий функціонал мобільного додатку, який включає можливості купівлі страхових полісів, врегулювання страхових випадків, перегляду договорів, пошуку відділень та онлайн-комунікації з представниками страховика.

Проведемо короткий порівняльний аналіз СК «АРКС» з СК «PZU Україна» за основними параметрами:

Досвід на ринку:

– ARX: 30 років (раніше AXA)

PZU: 30 років в Україні (є частиною польської Групи PZU з 200 літньою історією)

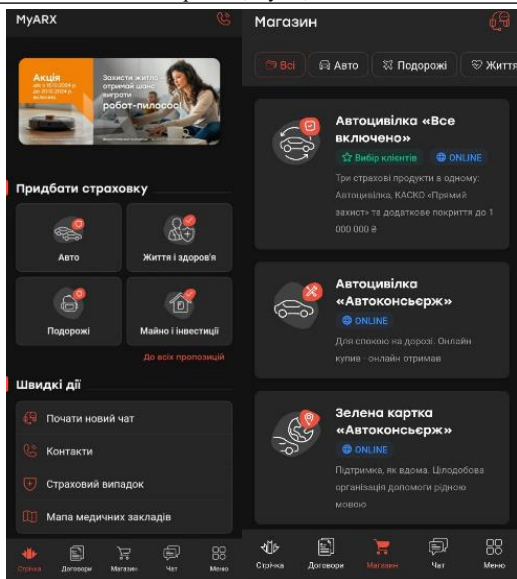

Рисунок 5 – Функціонал додатку

Рейтинг страхових компаній за валовими страховими преміями за 12 місяців 2023 року.

№	Страховик	Премії 2023, тис.грн.	Премії 2022, тис.грн.
1	ARX	3 691 795	2 763 000
2	ТАС СГ	3 539 624	2 432 614
3	УНІКА	3 213 476	2 547 433
4	УСГ	2 936 373	3 167 010
5	ВУСО	2 677 367	1 769 461
6	ІНГО	2 674 606	1 779 726
7	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ І ІР	2 322 404	1 667 017
8	UNIVERSALNA	2 005 025	1 403 371
9	К ІРЖКА	1 992 149	1 228 701
10	РЗУ УКРАЇНА	1 859 031	1 279 036

Рейтинг страхових компаній за розміром страхових виплат за 12 місяців 2023 року.

№	Страховик	Виплати 2023, тис. грн.	Виплати 2022, тис. грн.
1	УСГ	1 477 781,2	787 592,3
2	ARX	1 384 577,3	1 030 737,9
3	УНІКА	1 377 655,7	1 240 194,9
4	ТАС СГ	1 341 251,9	904 319,3
5	ІНГО	1 136 500,0	725 796,0
6	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	979 183,0	719 677,0
7	ВУСО	972 699,8	566 839,5
8	РЗУ УКРАЇНА	701 413,1	575 537,4
9	UNIVERSALNA	700 220,0	347 416,9
10	КІРЖКА	634 158,8	408 096,8

Рисунок 6 – Рейтинги страхових компаній за преміями та виплатами [3]

Рисунок 6 порівнює позиції страхових компаній ARX та PZU Україна в загальному рейтингу страхових компаній за преміями та виплатами, де ARX входить до ТОП-3, а PZU Україна представлена в ТОП-10.

РЕЙТИНГ ЗА ПІДСУМКАМИ 2022 Р.

Страхова компанія	Рейтинг	Спеціалізація	Зібрані премії, млн.грн.	Рівень виплат, %	Коефіцієнт фінансової стійкості, %
Українська Страхова Група	4.0 ★★★★★☆	ОСЦПВ	2280.8	40.4	79.2
СК «Колоннейд Україна»	4.0 ★★★★★☆	КАСКО	363.3	30.3	146.8
ARX	4.0 ★★★★★☆	КАСКО	2669.1	35.2	85.8
СК PZU Україна	3.5 ★★★★★☆	ОСЦПВ	1172.4	50.8	61.4

Рисунок 7 – Рейтинг надійності СК «АРКС» та СК «PZU Україна» [4]

Рисунок 7 демонструє, що рейтинг надійності ARX становить 4 з 5 балів при коефіцієнті фінансової стійкості 85,8%, тоді як у PZU Україна цей показник дещо нижчий – 3,5 бали та 61,4% відповідно.

Отже, обидві компанії є лідерами ринку з високим рівнем надійності, але ARX має більш розвинені digital-рішення та вищий рейтинг надійності. ARX показує стабільні результати онлайн-присутності та має значний потенціал для подальшого розвитку діджитал-напряму. Компанія активно інвестує в розвиток онлайн-каналів та демонструє високий рівень діджиталізації послуг.

Список використаних джерел

1. Рубанов П. М. (2012). Види та роль фінансових посередників на сучасному етапі розвитку фінансової системи. *Вісник Запорізького національного університету*. 3(15), 204–209. <https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2012/eco-3-2012/204-209.pdf>
2. Страхові премії (валові) – рейтинг страхових компаній України за 12 місяців 2023 р. *FORINSURER*. <https://forinsurer.com/ratings/nonlife/23/12/1>
3. SimilarWeb identity. *SimilarWeb Identity*. https://secure.similarweb.com/account/login?returnUrl=https://pro.similarweb.com/#/digitalsuite/websiteanalysis/overview/website-performance/*/999/1m?webSource=Total&key=arx.com.ua
4. Рейтинг надійності страхових компаній України 2024. *MIND.UA*. <https://mind.ua/insurance/rating>

КОРПОРАТИВНІ ФІНАНСИ: СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ

*Гриценко Лариса Леонідівна,
д.е.н., професор,
Сумський державний університет, м. Суми
Палащенко Андрій Сергійович,
студент,
Сумський державний університет, м. Суми*

Корпоративні фінанси представляють собою систему грошових відносин, які необхідні для провадження господарської діяльності та пов'язані з формуванням, використанням капіталу. В сучасному світі це досить розвинута сфера та є невід'ємною частиною ринкових відносин. Не є виключенням і економіка України [1]. Оскільки на даний час корпорації є основою для розвитку ефективного та перспективного функціонування господарської сфери, не варто забувати про наявність деяких проблем та викликів, що віднесені до цієї сфери.

Метою дослідження є аналіз сучасних проблем і викликів у сфері корпоративних фінансів, а також визначення ключових шляхів їх вирішення для забезпечення ефективного функціонування корпоративних підприємств в Україні. Особливу увагу приділено ролі управління фінансовими ресурсами, автоматизації фінансових процесів, залученню інвестицій та адаптації до змін у глобальному фінансовому середовищі на тлі воєнних викликів.

Майже вся діяльність корпоративних господарств чи підприємств пов'язана з фінансовою діяльністю. Такі підприємства постійно приймають рішення, що пов'язані з рухом фінансових ресурсів, тобто є учасниками фінансових відносин [2]. Тут і виникає перша проблема на сучасному економічному ринку – потреба якісного управління такими ресурсами. Адже правильне та якісне управління фінансовими ресурсами є запорукою процвітання підприємства. Поруч з проблемою якісного управління стоїть питання забезпечення належного контролю за рухом фінансових ресурсів корпоративного підприємства задля збереження його переваг на конкурентному ринку.

Вирішення вищевказаних проблем реалізується шляхом запровадження чіткої та налагодженої системи управління корпорацією, в тому числі і її фінансовими ресурсами. Такі системи на сучасному етапі розвитку економіки представляють собою систему органів управління починаючи від керівного складу управління корпорацією та відповідних відділів, що відповідають за свої напрямки роботи. Сюди відносяться фінансова служба, кадрова, управлінська. Саме їх налагоджена співпраця забезпечить отримання ефективного результату діяльності корпоративних підприємств в цілому.

Зараз, у дуже складний для України період, така організація тісно пов'язана з мінімізацією витрат та максимізацією ефективності роботи підприємств, досягнення оптимальних та найвищих показників їх діяльності. На сучасному етапі розвитку економіки як один із шляхів досягнення ефективності є автоматизація фінансових процесів.

Саме управлінська служба виконує функції націлені на розвиток корпоративних відносин підприємства, в тому числі і фінансових. Це і управління процесами розрахунків, і оптимізація процесів управління капіталом, залучення фінансових інвестицій, складання фінансових планів та їх реалізація.

Що стосується питань контролю, то ця сфера є не менш важливою в діяльності корпоративних підприємств. Так, наприклад, внутрішній фінансовий контроль підприємства дозволяє вчасно виявити неефективні рішення чи дії, що були вжиті в процесі діяльності корпорації в той чи інший проміжок часу. Як результат – можливість зміни управлінських рішень та прийняття нових більш ефективних.

Корпоративні фінанси є надзвичайно динамічною категорією і знаходяться у стані постійної трансформації. Як виклик сьогодення – це забезпечення корпоративного бізнесу зовнішніми джерелами фінансування. На даний час для України досить актуальною темою є інвестування, тобто залучення капіталу іноземних держав з метою підвищення загальної рентабельності виробництва нашої країни, збільшення обсягів реалізованої продукції та рентабельності активів, підвищення рівня прибутку корпоративних підприємств.

З початком повномасштабного вторгнення країни агресора на територію України, вітчизняна економіка зазнала значного потрясіння. Війна завдає Україні значних збитків. Адже, окрім прямих руйнувань, підтримання обороноздатності країни, також вимагає фінансування. Тим не менше, разом із фінансовою підтримкою від міжнародних партнерів Україна досягає позитивних ознак економічного зростання, стабілізації, у тому числі енергетичного сектору. На даний момент найпривабливішими і важливими секторами економіки для здійснення інвестування в Україні є аграрний сектор, сфера переробної промисловості, військова справа, логістична сфера послуг, енергогенеруюча сфера. Інвестиції для України – це джерело коштів для відбудови економіки.

За даними Національного банку України протягом 2023 року приплив прямих іноземних інвестицій в Україну становив 4,25 млрд. дол. США, що в 7,6 разів більше від обсягу інвестицій за 2022 рік. Тільки за перше півріччя 2024 року такий показник досяг 3,06 млрд. дол. США [3]. Враховуючи той факт, що більшість інвесторів, які вкладають свої кошти до економіки нашої країни – це європейські інвестори, Україна як компроміс повинна

дотримуватися правил міжнародних фінансових інституцій, запроваджувати відповідні зміни в законодавстві.

Отже, корпоративні фінанси є основою ефективного функціонування сучасних підприємств, але вони стикаються з низкою викликів, таких як потреба в якісному управлінні ресурсами, забезпечення належного фінансового контролю, та залучення зовнішніх джерел фінансування. Для подолання цих проблем необхідно впроваджувати автоматизацію процесів, вдосконалювати управлінські та фінансові системи, а також створювати сприятливі умови для іноземних інвестицій. З огляду на вплив війни, інвестування відіграє ключову роль у відбудові економіки України, що підтверджується зростанням притоку іноземних інвестицій у 2023-2024 роках. Успішне подолання цих викликів сприятиме стабілізації та зростанню корпоративного сектору та економіки України загалом.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
2. Жабинець О. Й. Тінізація фінансових потоків на ринку страхування: основні схеми та інструменти реалізації / О. Й. Жабинець // Бізнес Інформ. – 2020. – №5. – С. 356–363.
3. Мінфін. Інтернет ресурс. <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>.
4. Національний банк України. Офіційний сайт. <https://bank.gov.ua/>.
5. РБК Україна. Інтернет ресурс. <https://www.rbc.ua/rus/news/investitsiyi-pid-chas-viyni-hto-kudi-i-chomu-1710245929.html>.

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРИВАТБАНКУ В УМОВАХ РОЗВИТКУ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

*Семенов Андрій Юрійович,
д.е.н., доцент,
Сумський державний університет, м. Суми
Сокол Людмила Віталіївна,
студент,
Сумський державний університет, м. Суми*

АТ КБ “ПриватБанк” є одним із найбільших та найвпливовіших фінансових інститутів України, який виконує роль важливого посередника у фінансових відносинах [2]. Заснований у 1992 році, банк швидко розвинувся та зайняв провідні позиції на ринку банківських послуг.

Завдяки своїй масштабній присутності та інноваційним підходам, ПриватБанк став основним фінансовим партнером для багатьох українських підприємств та фізичних осіб. Банк одним із перших в Україні впровадив сучасні цифрові банківські послуги та технологічні рішення, зокрема систему інтернет- банкінгу Privat24, а також платіжні сервіси Google Pay і Apple Pay.

Станом на сьогодні банк обслуговує понад 165 тисяч корпоративних клієнтів, 96 тисяч приватних підприємців і більше 5,6 мільйона особистих рахунків. Його мережа з понад 1100 відділень охоплює всю Україну, забезпечуючи клієнтам доступ до якісних послуг у будь-якому регіоні.

Крім того, під час аналізу виявлено деякі особливості діяльності ПриватБанку: «у 2022 році, враховуючи виклики війни, ПриватБанк впровадив низку цифрових рішень для підтримки населення та бізнесу. Серед них [1, с. 9]:

- автоматичне подовження терміну дії карток на один рік для зручності клієнтів, особливо тих, хто перебуває на тимчасово окупованих територіях;

- можливість реєстрації нових карток та перевипуску існуючих через Privat24, без потреби відвідувати відділення.

- модернізація digital-картки «Підтримка», що дозволила отримувати державні виплати, зокрема допомогу внутрішньо переміщеним особам, компенсації за військові облігації та виплати через COVID-19; виплати по військовим облігаціям.

- розробка преміальних digital-карток усіх рівнів без пластикових носіїв;

- запуск нового процесу відеозустрічей для бізнесу, що спростило оформлення банківських послуг дистанційно;

- підтримка бізнесу через розробку різноманітних інструментів в

Приват 24.

Банк також активно розвиває функціонал своїх цифрових інструментів для бізнесу:

- застосунок «Термінал» для прийому оплат картками, що отримав понад 22 тисячі підключень протягом року;
- сервіс «Каса» для надання фінансових послуг через POS-терміналах Банку;
- сервіс «Бюджет», що дозволяє перевіряти податкову заборгованість, формувати платежі із заповненням реквізитів та сплачувати податки онлайн;
- сервіс «Інвойсинг» для виставлення та оплати електронних рахунків у B2B-сегменті;
- сервіс «Електронна звітність», що дозволяє підприємцям складати і надсилати електронні звіти в державні органи, у тому числі цілодобово;
- застосунок «ПриватКамера», який дозволяє підприємцям можливість дистанційно надавати інформацію про свій бізнес або застава до банку.

Вебсайт банку також відіграє важливу роль у його цифровій екосистемі. За даними Similar Web [3] середньомісячна відвідуваність сайту ПриватБанку становить 17,54 млн візитів, що є показником високої популярності серед клієнтів (рис. 1). Показник відмов (Bounce Rate) на рівні 24,34 % свідчить про те, що значна частина відвідувачів знаходить корисну інформацію або здійснює необхідні операції. Середня тривалість перебування на сайті становить 4:26 хвилин, що вказує на комфортну взаємодію з вебресурсом.

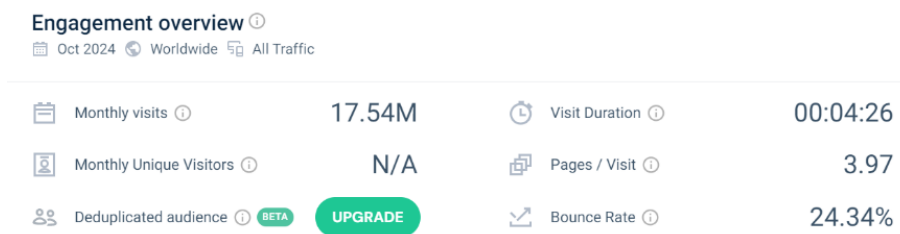

Рисунок 1 – Загальний трафік сайту ПриватБанк

Аналіз маркетингових каналів (рис. 2) показав, що найбільшу частку трафіку складають прямі заходи – 54,18 %, що свідчить про впізнаваність бренду, органічний пошук – 22,53 %, що є результатом ефективної SEO-стратегії банку та реферальний трафік – 20,66 %, який генерується через партнерські сайти. Проте платний пошук – 0,34 % вказує на обмежене використання платної реклами через високу ефективність інших каналів.

Channels overview ⓘ

📅 Oct 2024 🌐 Worldwide 📄 All traffic

Рисунок 2 – Маркетингові канали сайту ПриватБанк

Також зазначимо, що сайт privatbank.ua є лідером із загальною відвідуваністю 17,54 млн, що підтверджує його провідну роль у комунікації з клієнтами. У той же час сайт privat24.ua (7,4 млн візитів) виконує більш вузьку функцію, орієнтуючись на здійснення транзакцій (рис.3).

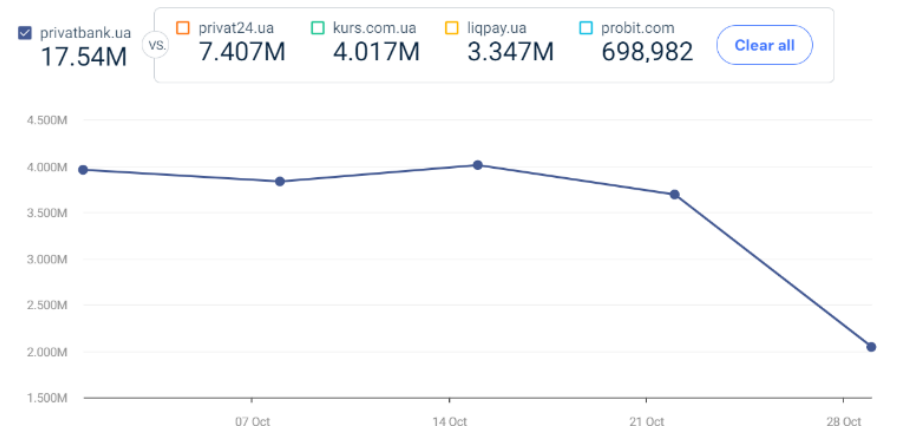

Рисунок 3 – Порівняльний аналіз трафіку сайту ПриватБанк з іншими сервісами

Згідно з аналізом географічного розподілу трафіку (рис. 4), більшість відвідувачів сайту є мешканцями України, що відображає локальну специфіку діяльності банку. А соціальний трафік (рис. 5) формується завдяки

активній присутності ПриватБанку в таких мережах, як Facebook та YouTube, де банк комунікує зі своєю аудиторією через освітній контент, акції та новини.

Top Countries ⓘ

Oct 2024 All traffic

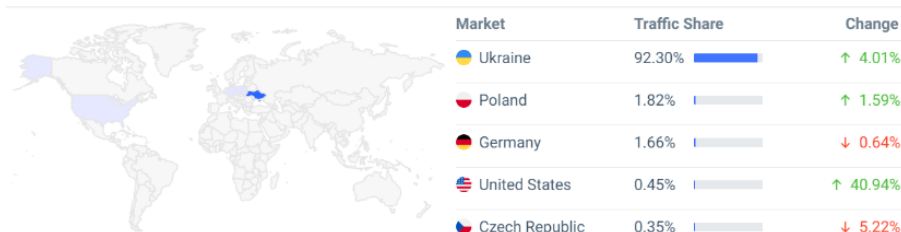

Рисунок 4 – Географічний розподіл трафіку сайту ПриватБанк

Зазначимо, що мобільний додаток Privat24 став ключовим інструментом для взаємодії клієнтів із банком. Його популярність підтверджується високими рейтингами у провідних цифрових магазинах, таких як App Store та Google Play, де він отримав рейтинг 4,8 із 5 на основі понад 200 тисяч відгуків. А функціонал Privat24 охоплює широкий спектр послуг, включаючи оплату комунальних послуг, переказ коштів, відкриття нових рахунків, оформлення депозитів і управління кредитами. Користувачі також можуть оплачувати штрафи, поповнювати мобільні рахунки, купувати квитки та отримувати інформацію про фінансові операції в реальному часі.

Social traffic ⓘ

Oct 2024 Worldwide Desktop

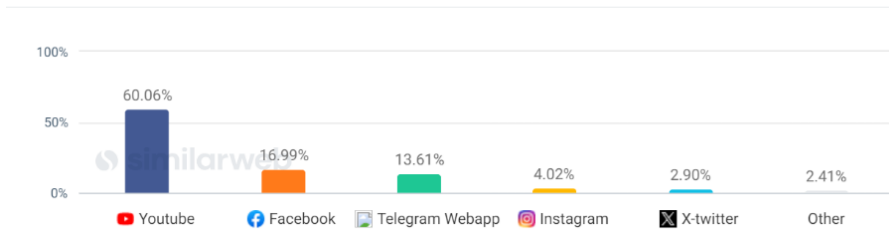

Рисунок 5 – Соціальний трафік ПриватБанку

Таким чином, цифрова трансформація ПриватБанку є важливим стратегічним кроком у розвитку фінансового ринку України. Завдяки інноваційним підходам банк не лише адаптувався до викликів сучасності, а й став прикладом для інших фінансових установ, забезпечуючи клієнтам доступ до зручних, безпечних і високоякісних послуг.

Список використаних джерел

1. Група "ПриватБанк" Річний звіт 31 грудня 2022 року. (2022). https://static.privatbank.ua/files/dod2_01052023_2022.pdf.
2. ПриватБанк – беремо і робимо. privatbank.ua. <https://privatbank.ua>.
3. SimilarWeb Identity. SimilarWeb Identity. https://pro.similarweb.com/#/digitalsuite/websiteanalysis/overview/website-performance/*/999/1m?webSource=Total&key=privatbank.ua.

APPLICATION OF INTERNATIONAL EXPERIENCE IN FINANCIAL TECHNOLOGIES AND DIGITALIZATION OF BUSINESS PROCESSES

*Anna Prykhodko, PhD student
Sumy State University, Ukraine*

In today's world, financial technologies (FinTech) and digitalization of business processes are key factors that determine the competitiveness and success of companies in various sectors of the economy. The implementation of innovative solutions allows to increase the efficiency of management, reduce costs, increase the speed of customer service and improve risk management. This issue becomes especially relevant against the background of globalization, the increased need for safe and fast transactions, as well as the impact of the COVID-19 pandemic, which has accelerated the digital transformation of many areas. Fintech is a synthesis of digital technologies and innovations in the financial sphere, used to provide, expand and distribute financial services by technological companies [1].

It should be noted that the problems of the development of financial technologies and digitalization of business processes are actively considered in the scientific environment of foreign countries and Ukraine. A large number of researchers such as Balytska, M. V., & Brovenko, K. S., Mazaraki, A., & Volosovich, S, Dudynets, L. A., Khudolii, Yu. S., & Khalievina, M.O., Zherdetska, L.V., & Gorodinskiy, D.I. published their achievements in well-known magazines and books.

For a more detailed analysis, a bibliographic analysis of the works in the Scopus Database was conducted on the term "financial technologies and digitalization" used in research for all years, including 2024 (Figure 1). Related terms are "business community", "natural resource", "finance", "fintech", "bank services".

Companies implementing FinTech solutions are able to optimize their financial operations, reducing transaction costs and speeding them up. Thanks to digital payment systems and blockchain technologies, the transparency and reliability of financial transactions significantly increases.

The global digital payments market encompasses the electronic exchange of funds and transactions across a variety of digital platforms and channels. This includes various forms of payments such as mobile transfers, online payments, e-wallets, digital currencies and other electronic financial systems. Participants in this market include banks, technology companies, processing centers, intermediaries and end users [2].

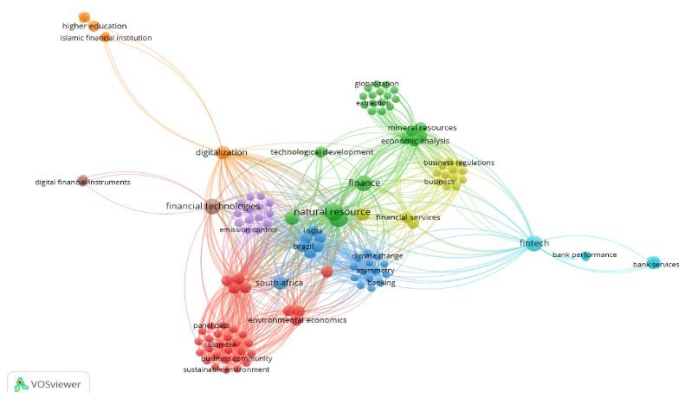

Figure 1 – Bibliographic analysis by term «financial technologies and digitalization»

Over the past few years, the global electronic payments market has shown significant growth, driven by many factors: the increase in the number of Internet and smartphone users, the intensification of e-commerce, changing consumer habits and technological breakthroughs. Digital payments are becoming a key element of the modern economy, providing convenient, efficient and affordable financial services for people and businesses around the world.

According to Statista [3], in 2020, the global digital payments market was estimated to be approximately \$4.7 trillion. This figure takes into account different electronic payment methods and includes both business-to-business (B2B), business-to-consumer (B2C) and person-to-person transactions. But a significant challenge is cybercriminals and fraud [3].

The process of digital transformation, which stimulated the development and spread of electronic payments, received a serious push at the global level. However, 2020 saw global markets undergo major changes due to the COVID-19 pandemic (Figure 2).

Today, companies are forced to adapt to new market conditions, where cloud technologies, automation, artificial intelligence and a large volume of data (Big Data) play an important role. They enable rapid data processing, personalization of services and automated decision-making, which increases overall business efficiency.

The most common types of financial technological innovations are: mobile technologies (smartphones), the Internet, application programming interfaces (APIs), big data and artificial intelligence (AI) technologies, and distributed ledgers (DLT) [5].

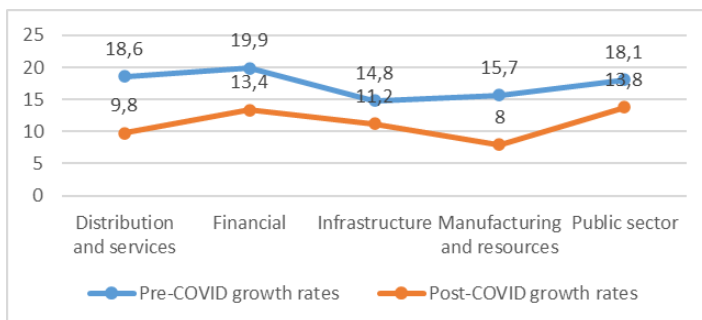

Figure 2 – Digital transformation spending growth globally by sector, pre and post-COVID-19, % [4]

With the start of a full-scale war in Ukraine on February 24, 2022, new challenges were created both for the economy in general and for checking the stability of the banking system. Despite the hostilities, the development of financial technologies continued, which made it possible to implement several important initiatives:

1. Implementation of built-in banking services. Thanks to the "Diya" platform, the use of banking services was tested for Ukrainians who were forced to leave their homes due to the war. They received financial support from the state as part of cooperation with some commercial banks.

2. Remote service of Ukrainians abroad. For citizens who left Ukraine due to the war, remote banking service processes have been established.

3. Search for new opportunities for banking services. In the conditions of the war, the banking system was looking for new niches for the introduction of integrated financial services, which allowed to maintain competitiveness and maximize profits.

An example is the activity of such banks as JSC CB "PrivatBank" and Monobank, which are actively developing their own Fintech products. In particular, "PrivatBank" offers services LigPAY, QRPLATEZHI, Privat24, sendmoney, privatmoney, and Monobank offers such products as Monobank ChatBot, Monobank Budget, Monobank Analytics. In contrast, other banks are limited to mobile applications and web banking [6].

Digitalization of business creates new challenges in the field of cyber security. Issues of data protection, security of electronic payments and transactions are critically important. Studying and applying international experience in this area helps to reduce risks and ensure a high level of security [7].

Countries with developed FinTech sectors, such as the USA, Great Britain, China and Singapore, have become leaders in the digital transformation of

financial services. Using their experience allows other countries and companies to avoid mistakes and implement the most successful business models. International exchange of experience, development of common standards and integration of digital solutions help to adapt to new technologies faster.

References

1. Shevchenko, O. and Rudych, L. (2020) «Development of financial technologies in conditions of digitalization of Ukraine's economy», *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 7, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8053>. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.7.61.
2. Zvit «Fintech trends 2022». <https://drive.google.com/file/d/1vQ-mu9Jvb7gcT1bKOFHADJC6ZwS6NIJR/view>.
3. Putrevu, J. and Mertzanis, C. (2024) «The adoption of digital payments in emerging economies: challenges and policy responses», *Digital Policy, Regulation and Governance*, Vol. 26 No. 5, pp. 476-500. <https://doi.org/10.1108/DPRG-06-2023-0077>.
4. Digital Transformation spending growth forecast worldwide by sector in 2020, pre and post COVID-19/ <https://www.statista.com/statistics/1127865/worldwide-digital-transformation-spending-covid/>.
5. Henrikh Hudz, Ihor Atamaniuk, Uliana Ivaniuk, Ruslana Pikus and Oleksii Maliarchuk. (2024) The Role of Financial Technologies in the Development of New Financial Instruments and Markets. *Economic Affairs*, Vol. 69 (Special Issue), pp. 401-410, DOI: 10.46852/0424-2513.1.2024.42.
6. Kleoba, L. (2024) Implementation of fintech is the bank's competitive advantage. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 3(56), 38–48. <https://doi.org/10.55643/fcaptop.3.56.2024.4368>.
7. UNIT.City. (2018) FinTech in Ukraine: Report of the USAID «Transformation of the financial sector and the innovation Park». http://data.unit.city/fintech/fgt34ko67mok/fintech_in_Ukraine_2018_ua.pdf35.

РЕГУЛЯТОРНІ МЕХАНІЗМИ ПРОТИДІЇ КІБЕРЗЛОЧИННОСТІ: ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

*Височина Аліна Володимирівна,
к.е.н., доцент
Сумський державний університет, м. Суми
Тютюник Інна Володимирівна,
д.е.н., доцент
Сумський державний університет, м. Суми*

Однією з ключових загроз цифровізації, яка негативно впливає на економіку, безпеку та соціальну стабільність держави, є кіберзлочинність. В умовах воєнного стану в Україні кіберзлочини набули значного поширення та стали інструментом дестабілізації критичної інфраструктури, здійснення операцій фінансового шахрайства та інформаційної війни. Їх негативні наслідки простежуються не лише в економічній, але й в освітній, медичній, соціальній та інших сферах життя суспільства, тим самим слугуючи додатковим фактором загрози національній безпеці.

Наслідки таких злочинів мають довготривалий характер та впливають як на окремих осіб, так і на організації та країни в цілому. Одним із найбільш відчутних наслідків кіберзлочинної діяльності є економічні втрати. Збитки компаній та державних установ через крадіжку коштів, шахрайство, вимагання або зупинку роботи внаслідок атак програм-вимагачів перевищують мільярди доларів США. Окрім прямих збитків, кібератаки призводять до руйнування інфраструктури, послаблення кіберзахисту та розкриття конфіденційної інформації.

Підрив довіри до цифрових технологій є ще однією серйозною проблемою активного розвитку кіберзлочинної діяльності. Витоки персональних даних підривають довіру суспільства до онлайн-сервісів та державних цифрових платформ. Це призводить до обмеження ними своєї активності у цифровому середовищі, що, в свою чергу, негативно позначається на розвитку електронних послуг та цифрової економіки загалом.

Не менш критичними є вплив кіберзлочинів на соціальну складову розвитку країни. Кібербулінг та онлайн-насильство завдають значної психологічної шкоди жертвам даних злочинів підриваючи довіру до цифрового середовища та викликаючи довгострокові негативні наслідки для соціального розвитку, що призводить до обмеження їх активності у цифровому просторі.

Анонімний та міжнародний характер кібератак значно ускладнюють процеси ідентифікації, пошуку зловмисників та притягнення їх до відповідальності. Це все зумовлює потребу у пошуку механізмів ефективного регулювання та протидії кіберзлочинності на державному рівні.

Сучасний стан нормативно-правового забезпечення протидії кіберзлочинності в Україні характеризується наявністю базових законодавчих актів. В той же час, незважаючи на низку законодавчих актів, що регулюють питання кібербезпеки в Україні, рівень ефективності регуляторних механізмів залишається недостатнім.

Згідно з проєктом Стратегії кібербезпеки України на 2021–2025 роки, рівень виконання попередньої стратегії не перевищував 40% [2]. Це свідчить про наявність значних викликів у сфері координації діяльності суб'єктів кібербезпеки та виконання запланованих заходів, серед яких:

- недостатня координація діяльності між суб'єктами системи забезпечення кібербезпеки країни, що ускладнює реалізацію комплексного підходу до захисту кіберпростору;

- низький рівень виконання законодавчих ініціатив. Відсутність підзаконних актів та регламентуючих документів спочатку стиримує ефективне впровадження нормативно-правових актів у сфері забезпечення кібербезпекових. Так, наприклад, незважаючи на прийняття у 2017 році Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», реалізація задекларованих у ньому завдань відбувалася із запізненням [1];

- нестача сучасних технологічних рішень для моніторингу та запобігання кіберзагрозам, обміну інформацією про кіберінциденти;

- недостатній рівень міжнародної взаємодії. Незважаючи на приєднання України до Будапештської конвенції з кіберзлочинності, її практична імплементація носить фрагментарний характер та супроводжується недостатньою координацією зусиль між державними органами;

- дефіцит спеціалістів у сфері кібербезпеки, особливо в державних органах.

За даними Національного індексу кібербезпеки (NCSI) станом на 2019 рік, Україна посідала 28-ме місце серед інших країн. Це зумовлено недостатнім фінансуванням програм кібербезпеки (витрати на кібербезпеку в Україні не перевищують 0,05% ВВП), високою частотою кібератак, низьким рівнем кіберграмотності серед населення та бізнесу (лише 37% українців дотримуються базових правил цифрової безпеки).

Вище зазначені недоліки сучасного нормативно-правового середовища забезпечення кібербезпеки актуалізують потребу у застосуванні системного підходу до реформування системи кіберзахисту. Регуляторні механізми протидії кіберзлочинності в Україні потребують подальшого вдосконалення

та адаптації до сучасних викликів. Посилення міжнародної співпраці, імплементація європейських стандартів, реформування органів кібербезпеки та впровадження новітніх технологій є ключовими напрямками, які сприятимуть ефективному захисту кіберпростору країни. Лише комплексний підхід до регулювання та боротьби з кіберзлочинністю дозволить забезпечити стабільність та безпеку цифрового середовища України.

Список використаних джерел

1. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 05.10.2017 № 2163-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text> (дата звернення: 17.02.2024).

2. Стратегії кібербезпеки України : Указ Презедента України від 26.08.2021 № 447/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447/2021#Text> (дата звернення: 17.02.2024).

THE IMPACT OF DIGITALIZATION ON COMPANIES PERFORMANCE

*Larysa Hrytsenko, Dr. Econ., Prof.
Sumy State University, Ukraine
Liliia Derkach, student
Sumy State University, Ukraine
Denys Kasian, student
Sumy State University, Ukraine*

This study examines the influence of digital transformation on the financial outcomes of companies through a correlation-regression analysis. The primary goal is to assess the relationship between digitalization indicators and key financial metrics for innovative versus traditional companies.

Hypothesis 0: innovative companies (e.g., PJSC "Kyivstar") are more dependent on digitalization (including internet infrastructure and access) than traditional companies (e.g., LLC "Hydronamiv").

Hypothesis 1: innovative companies are not dependent on digitalization.

Dependent variables:

- Net Revenue (NR);
- Net Profit (NP).

Independent variables (digitalization indicators):

- Number of secure internet servers in Ukraine (as a proxy for digital infrastructure);
- Fixed broadband subscriptions (as a proxy for digital technology accessibility).

Data for the analysis are presented in table 1. Results of the correlation Analysis are presented in table 2.

Table 1 – Input data for the analysis

Year	Secure Internet Servers (per 1 million people), units	Fixed Broadband Subscriptions (per 100 people), units	NR of LLC "Hydronamiv", thousand UAH	NR of PJSC "Kyivstar", thousand UAH	NP of LLC "Hydronamiv", thousand UAH	NP of PJSC "Kyivstar", thousand UAH
2019	7851	17	7016	22245793	296	8961220
2020	8937	19	5559	25001245	34	10369859
2021	9632	18	8213	28559150	892	11266926
2022	9633	18	6196	30900973	71	9516514
2023	10084	20	4897	33165048	731	10542590

Source: compiled by the authors based on [1, 2, 3]

Table 2 – Correlation matrix

Variable	NR of LLC "Hydronamiv"	NR of PJSC "Kyivstar"	NP of LLC "Hydronamiv"	NP of PJSC "Kyivstar"
Secure Internet Servers	-0,28	0,95	0,44	0,67
Fixed Broadband Subscriptions	-0,53	0,70	0,39	0,76

Source: author's calculations using STATISTICA tools

For LLC "Hydronamiv," the relationship is more nuanced. A negative correlation exists between secure internet servers and NR (-0,28) but a positive correlation with NP (0,44). Similarly, broadband access shows a negative correlation with NR (-0,53) but a weak positive correlation with NP (0,39). This suggests limited or negative dependence of NR on digitalization, with a slight positive impact on NP.

Figure 1, a scatter plot, highlights the high correlation ($r = 0,95$) between secure internet servers and NR for PJSC "Kyivstar".

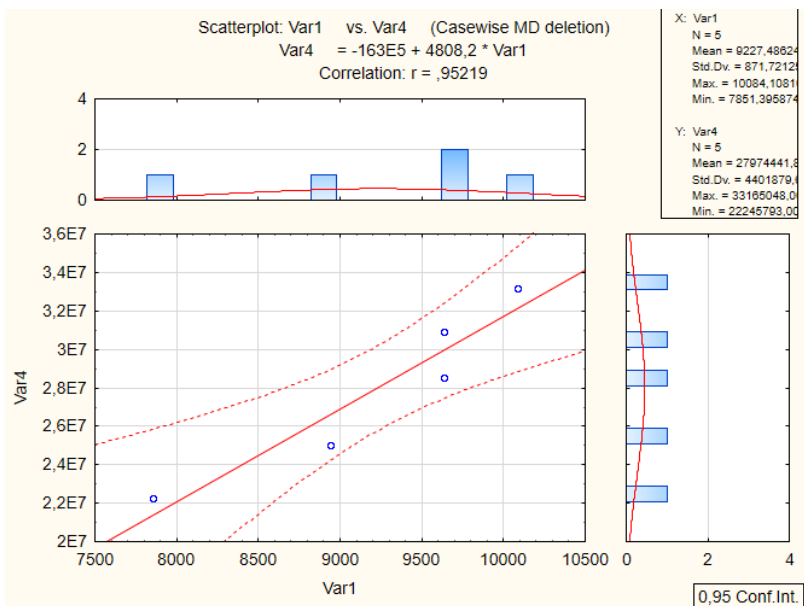

Figure 1 – Correlation field for NR indicators of PJSC "Kyivstar" and secure internet servers in Ukraine

Source: generated using STATISTICA tools

The linear regression equation demonstrates that an increase in secure internet servers by one unit leads to an average rise in NR by 4 808,2 units. The constant (-163E5) indicates the baseline level of NR when the independent variable equals zero. The 95% confidence intervals (dashed lines) indicate stable relationships, as data points cluster closely around the regression line. Residual histograms and density plots confirm the normal distribution of residuals.

Let us proceed to Regression Analysis Outcomes (fig. 2). Key regression results for PJSC "Kyivstar":

- correlation coefficient (R) = 0,952;
- coefficient of determination (R²) = 0,907; adjusted R² = 0,876;
- F-statistic (1,3) = 29,14, p < 0,01246 (indicating model significance);
- regression coefficients (intercept and slope) are statistically significant.

Regression Summary for Dependent Variable: Var1 (Spreadsheets31)						
R= ,95219118 R ² = ,90666804 Adjusted R ² = ,87555738						
F(1,3)=29,143 p<.01246 Std Error of estimate: 307,51						
N=5	b*	Std.Err. of b*	b	Std.Err. of b	t(3)	p-value
Intercept			3952,455	986,7672	4,005458	0,027909
Var4	0,952191	0,176382	0,000	0,0000	5,398456	0,012458

Figure 2 – Regression model between NR indicators of PJSC "Kyivstar" and secure internet servers in Ukraine

Source: generated using STATISTICA tools

To sum up, the analysis confirms Hypothesis 0, indicating greater dependence of innovative companies on digitalization compared to traditional ones. Specifically, the number of secure internet servers in Ukraine has a significant positive impact on NR for PJSC "Kyivstar" (R = 0,952, R² = 0,907). However, the study is limited by a small sample size (n = 5) and the use of a narrow range of digitalization indicators, which may reduce the reliability of the conclusions.

Future studies should expand the sample size; include additional digitalization indicators (e.g., IT infrastructure investments, cloud service adoption); compare results across a broader range of companies to achieve a more comprehensive understanding of the digitalization impact on financial performance and security.

References

1. PJSC "Kyivstar". *OpenDataBot*. <https://opendatabot.ua/c/21673832>.
2. LLC "Hydonamiv". Basic Information. *Clarity Project*. <https://clarity-project.info/edr/39016002>.
3. World Bank in Ukraine. *World Bank*. <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine>.

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКОЮ ЛІКВІДНІСТЮ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

*Рубанов Павло Миколайович,
д.е.н., доцент,
Сумський державний університет, м. Суми
Давиденко Тетяна Юріївна,
студент,
Сумський державний університет, м. Суми*

Стабільне функціонування банківської системи в умовах кризових явищ має вирішальне значення для економіки країни. Банківська система відіграє ключову роль у фінансовому посередництві, забезпечуючи розрахунково-грошовий обіг, кредитування та перерозподіл грошових коштів. Однією з найважливіших характеристик стійкості банківської системи є її ліквідність на макро- та мікрорівні. Ефективне управління ліквідністю банків набуває особливої значимості в умовах підвищеного рівня невизначеності, відтоку строкових коштів клієнтів, валютних коливань тощо.

До традиційних проблем, таких як значна частка непрацюючих кредитів в портфелі банків та наявність значного обсягу короткострокових зобов'язань, додаються й нові виклики, пов'язані з нестабільністю фінансових ринків, воєнними ризиками та міграцією населення. Усі ці фактори ускладнюють управління ліквідністю банку та потребують пошуку нових підходів, удосконалення та адаптації існуючих методів регулювання ліквідності.

Динаміка коефіцієнтів покриття ліквідністю за всіма валютами (LCR_{вв}) та іноземними валютами (LCR_{ів}), чистого стабільного фінансування (NSFR) (див. табл.1) дозволяє констатувати, що їх середні показники вагомо перевищують нормативні значення у 100 % (Про затвердження Змін ..., 2024).

Таблиця 1 – Середні значення LCR та NSFR серед банків України

Показник	Розрахункова дата							
	01.01. 2021	01.12. 2021	01.01. 2022	01.12. 2022	01.01. 2023	01.12. 2023	01.01. 2024	01.10. 2024
LCR _{вв} , %	456	663	458	1303	1494	3089	2340	452
LCR _{ів} , %	3031	317	376	921	856	922	758	598
NSFR, %	–	235	219	216	235	329	345	278

Джерело: розраховано за (НБУ, 2024)

Екстремально високі значення коефіцієнтів серед банківських установ спостерігались в період 01.12.22 р. – 01.01.24 р. Середні значення LCR_{вв} та

LCRів в грудні 2023 року досягли максимуму (3089% та 922%) через надвисокі показники не діючого з 14.05.2024 р. АТ "Альпарі Банк" (161 596 % і 21 958 %).

Аналіз «Пруденційних нормативів та лімітів відкритої валютної позиції (у розрізі банків)» (НБУ, 2024) показав, що найбільш значні перевищення нормативів спостерігаються серед малих приватних банків. Натомість системно важливі ощадні та державні банки мають менший запас ліквідності, але також її значний профіцит.

Основним фактором, який вплинув на надлишковий запас ліквідності серед банків України є війна та ризики, які пов'язані з нестабільністю економіки. Банки сформували значні запаси для покриття можливих ризиків. В даному випадку, надлишок ліквідності є перевагою для банківської системи в цілому, адже банки зможуть пройти реальні стрес-тести та система залишиться стабільною та надійною.

З іншого боку, для банківських установ профіцит ліквідності є не тільки методом збереження стійкості при реалізації стрес-сценаріїв, а й причиною недоотримання значного обсягу прибутків. Тож для банків України важливо забезпечити ефективне використання надлишкової ліквідності, знижуючи її до оптимального рівня. На рисунку 1 представлено основні проблеми управління ліквідністю банків України та пропозиції щодо їх вирішення.

Дану проблему необхідно вирішувати на макрорівні, зокрема, через створення державних та приватних страхових механізмів, які допоможуть захистити банки від неповернення кредитів, підвищать їхню готовність до кредитування. Це може в подальшому стимулювати кредитування бізнесу та населення, що особливо актуально в регіонах із підвищеними воєнними ризиками. Банки можуть створити об'єднаний страховий пул, коли вони разом з іншими зацікавленими банками здійснюють внески до загального фонду, який покриває частину втрат за кредитами. Це дозволить банкам знизити індивідуальні ризики та підтримувати більш стабільний рівень ліквідності.

Окрім того, держава разом з іноземними партнерами може створити фонд, який виступатиме гарантом за певними видами кредитів, наприклад, для експортоорієнтованого аграрного сектору або для фінансування малого та середнього бізнесу у високоризикових регіонах. Такий фонд зможе забезпечити покриття частини або навіть повної суми кредиту в разі дефолту позичальника. Наприклад, у разі неплатоспроможності позичальника страховий фонд може відшкодувати банку кошти на рівні 50–80 % від суми позики.

Залежність банків від короткострокових депозитів (переважно до 1 місяця)

- Пропозиція: диверсифікація депозитів за строками (мікрорівень)
- Метод 1: впровадження строкових депозитів із можливістю часткового зняття без втрати нарахованих відсотків за умови, що основна сума залишається на рахунку
- Метод 2: впровадження бонусних відсотків за пролонгацію депозитів

Значний обсяг непрацюючих кредитів в портфелях банків

- Пропозиція: створення державних або приватних страхових механізмів щодо неповернення кредитів
- Метод 1 (макрорівень): створення банками об'єданого страхового пулу
- Метод 2 (макрорівень): створення державного фонду який буде виступати гарантом за певними видами кредитів
- Метод 3 (мікрорівень): реструктуризація кредитів за строками погашення та їх пролонгація

Асиметрія запасів ліквідності між банками різного розміру

- Пропозиція: запровадження спеціальних правил управління ліквідністю для малих банків
- Метод 1 (макрорівень): запровадження вимог регулятором для щодо мінімальної частки кредитів у загальному портфелі активів малих банків.
- Метод 2 (макрорівень): впровадження регулятором вимог щодо диверсифікації інвестиційного портфеля малих банків

Рисунок 1 – Основні проблеми управління банківською ліквідністю та пропозиції щодо їх вирішення

Джерело: складено авторами

В рамках заходів на мікрорівні банки можуть проводити реструктуризацію кредитів за строками погашення та пролонгувати їх для того, щоб повернути хоча б частину кредитних коштів.

Як вже було зазначено, малі приватні банки мають значно вищий запас ліквідності порівняно з великими системно важливими банками. Така асиметрія між банками різного розміру ускладнює реалізацію єдиної політики управління ліквідністю на рівні всієї банківської системи. Тому, оскільки саме малі банки демонструють надмірну ліквідність, НБУ може запровадити для цих установ спеціальні правила, спрямовані на раціональне використання ліквідності та забезпечення оптимального співвідношення між активами та пасивами. Зокрема, регуляторний вплив для малих банків може стосуватися мінімально необхідної частки кредитів у загальному портфелі активів. Наприклад, можна стимулювати банки використовувати не менше 40 % своєї ліквідності на кредитування, що забезпечить спрямування додаткових коштів у реальний сектор економіки. Або для диверсифікації свого інвестиційного портфеля малі банки можуть інвестувати в корпоративні облигації великих надійних компаній. Це сприятиме розвитку фондового ринку України та дозволить банкам ефективніше використовувати надлишкову ліквідність.

Загалом, управління банківською ліквідністю має носити комплексний характер і відбуватись на всіх рівнях. З одного боку, від якості управління ліквідністю на рівні банків залежить ліквідність всієї банківської системи. З іншого боку, управління банківською ліквідністю на макrorівні дозволяє реалізовувати єдину політику для всієї банківської системи України. Однак при цьому державний регулятор банківської діяльності має враховувати специфіку діяльності банків та пропонувати рішення для окремих груп банків. Перш за все це стосується групи малих банків, операційна діяльність яких є більш обмеженою в порівнянні з державними та приватними системно-важливими банками.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України, №2 (2024). <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0002500-24>
2. НБУ. (2024). *Пруденційні нормативи та ліміти відкритої валютної позиції (у розрізі банків), станом на 01.10.2024* [Dataset]. https://bank.gov.ua/files/stat/Ratios_by_Banks_2024-10-01.xlsx
3. Рівень непрацюючих кредитів (NPL). (2024, жовтень). Національний банк України. <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl#1243-za-obsyagom-nepratsyuyuchyh-kredytiv-npl>

ОЦІНКА ВПЛИВУ ЦИФРОВОЇ АКТИВНОСТІ НАСЕЛЕННЯ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ: ЕКОНОМЕТРИЧНИЙ ПІДХІД

Койбічук Віталія Василівна,

к.е.н., доцент,

Сумський державний університет, м. Суми

Ромазан Ірина Сергіївна,

КЗ Сумський ліцей №33 СМР, м. Суми

Використання онлайн-сервісів у фінансово-кредитній сфері є невід'ємною частиною сучасного цифрового суспільства. Онлайн-сервіси дозволяють громадянам здійснювати фінансові операції зручно, швидко, без необхідності відвідувати фізичні офіси. Серед основних онлайн-сервісів – інтернет-банкінг, мобільні платформи, кредитування онлайн, інвестиційні платформи, фінансова аналітика та консультації тощо.

Використання онлайн-сервісів у фінансово-кредитній сфері вимагає підвищення рівня фінансової та цифрової грамотності населення, оскільки без базових знань у фінансовій та цифровій сферах користувачі можуть стикатися з певними ризиками, зокрема фінансового шахрайства, втрати персональних даних тощо.

Цифрова грамотність стає основою для участі громадян в сучасній економіці та соціальному житті. Фінансова та цифрова грамотність населення тісно пов'язані з використанням електронних послуг у процесі взаємодії громадян із державою, оскільки ці дві компетенції є базовими для успішного функціонування в сучасному цифровому суспільстві. Їх інтеграція забезпечує ефективне використання технологій у сфері електронного урядування, що сприяє підвищенню економічної активності та громадянської участі.

Фінансова грамотність забезпечує здатність громадян ухвалювати обґрунтовані рішення щодо управління своїми фінансами. Цифрова грамотність дозволяє використовувати електронні платформи, захищати персональні дані, адаптуватися до змін у цифровому середовищі. У контексті взаємодії з державою цифрова грамотність включає вміння користуватися онлайн-сервісами для отримання державних послуг, електронної ідентифікації, вміння використовувати цифрові платіжні системи тощо.

Метою дослідження є проведення економетричного аналізу впливу рівня використання Інтернету фізичними особами для взаємодії з державними органами на Індекс електронного урядування (EGDI).

Інформаційною базою дослідження є статистичні показники щодо використання Інтернету фізичними особами для взаємодії з державою для 26 країн ЄС у 2022 році [1].

В якості факторних ознак обрано – X_1 – доступ до публічних баз даних або реєстрів; X_2 – доступ до особистої інформації; X_3 – користувалися інтернетом, але не для отримання особистої інформації, доступу до державних баз даних або отримання інформації з веб-сайтів чи додатків; X_4 – взаємодія з органами державної влади; X_5 – запис на прийом або бронювання; X_6 – використання Інтернету для подання податкової декларації онлайн; X_7 – запит офіційних документів або довідок; X_8 – запит пільг або виплат; X_9 – не звертався за офіційними документами, довідками, пільгами чи виплатами, не робив інших запитів, заяв чи скарг; X_{10} – подання інших запитів, заяв чи скарг; X_{11} – веб-сайт або додаток органів державної влади; X_{12} – отримання інформації про послуги, пільги, права, закони, години роботи; X_{13} – завантаження або друк офіційних форм.

Методологія дослідження містить кілька етапів.

1. Дескриптивний аналіз індикаторів.

Мета – визначення середніх значень, стандартних відхилень, мінімальних і максимальних значень кожного показника; виявлення наявності аномальних значень та забезпечення відповідної нормалізації даних; перевірка розподілу показників на нормальність для обґрунтування подальшого використання методів статистичного аналізу.

2. Кореляційний аналіз.

Мета – визначення щільності взаємозв'язків між кожним з індикаторів ($X_1 - X_{13}$) та індексом E-Government.

3. Побудова регресійної моделі.

Мета – побудова регресійної моделі із використанням методу зворотнього покрокового відбору, що дозволяє виокремити найбільш релевантні індикатори, що впливають на індекс електронного урядування E-Government.

4. Оцінка якості моделі.

Якість побудованої множинної регресійної моделі оцінено на основі: критерія Ст'юдента, критерію Фішера, рівня значущості α , коефіцієнта детермінації R^2 , скоригованого коефіцієнта детермінації (Adjusted R^2), дисперсійного аналізу (ANOVA).

Аналіз числових характеристик індикаторів свідчить, що всі вони є статистично значущими для подальшого проведення кореляційно-регресійного аналізу. Лише для індикатора X_{10} – подання інших запитів, заяв чи скарг, стандартизовані коефіцієнти асиметрії та ексцесу виходять за межі інтервалу $(-2; +2)$, що свідчить про те, що закон розподілу показника X_{10} відрізняється від нормального.

Кореляційний аналіз показує наявність різних типів взаємозв'язків між індексом електронного урядування і показниками використання Інтернету фізичними особами для взаємодії з державними органами. Між показникам

X_3 і Index E-Government, показником X_9 і Index E-Government Index існує обернено-пропорційний кореляційний зв'язок. Для всіх інших показників використання Інтернету фізичними особами для взаємодії з державними органами кореляція є прямою. Вона варіюється на середньому та високому рівнях. Це свідчить про те, що з підвищенням рівня використання Інтернету для відповідних цілей значення E-Government Index також збільшується.

За допомогою використання програмного забезпечення Statgraphics 19 та процедуру жорсткого відсіву (Backward Stepwise Selection) отримана двофакторна регресійна модель

$$E - Gov = 0,763386 + 0,126211X_1 + 0,0764893X_8 \quad (1)$$

де X_1 – доступ до публічних баз даних або реєстрів (за останні 12 місяців);

X_8 – запит пільг або виплат (за останні 12 місяців)

Коефіцієнт детермінації R^2 між незалежними змінними X_1, X_8 та залежною змінною E-Gov дорівнює 67,0772%, тобто 67,08% відсотків варіації результативної ознаки E-Gov пояснюється її зв'язком з предикторними змінними (доступ до публічних баз даних або реєстрів (за останні 12 місяців). Значення показників доступу до публічних баз даних або реєстрів та запити пільг або виплат є найбільш релевантними серед вибірки дослідження, в яку було включено й інші показники щодо використання фізичними особами електронних сервісів та послуг для взаємодії з державою.

Список використаних джерел

1. <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/explore/all/science?lang=en&sbtheme=isoc&display=list&sort=category>

АНАЛІЗ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ БАНКІВ НА ОСНОВІ ПОРІВНЯННЯ ФІНАНСОВИХ ПОКАЗНИКІВ ТА ОЦІНКИ ЯКОСТІ ОБСЛУГОВУВАННЯ

*Бардакова Віра Володимирівна,
студент,
Сумський державний університет, м. Суми
Дмитрішин Дмитро Миколайович,
аспірант,
Сумський державний університет, м. Суми*

У сучасному конкурентному середовищі, стрімкому технологічному розвитку та мінливих економічних умовах фінансові та продуктові показники відіграють важливу роль у визначенні конкурентоспроможності банків. Аналіз таких показників дозволяє оцінити фінансову стабільність, інноваційність, рівень обслуговування клієнтів і ефективність управлінських рішень. Вивчення цих аспектів дозволить як банкам, так і потенційним інвесторам або клієнтам зробити обґрунтовані висновки про вибір надійного фінансового партнера.

Розпочнемо порівняльний аналіз із дослідження основних показників ТОП-5 банків України за даними журналу Forbes. Відповідні дані наведено в таблиці 3.1.

Таблиця 1 – Основні показники діяльності ТОП-5 банків України станом на 2023 рік

Банк	Показники					
	Позиція в рейтингу у НБУ за розміром активів	Загальні активи, млн. грн.	Кредитний портфель, млн. грн.	Власний капітал, млн. грн.	Чистий прибуток, млн. грн.	Стресовий ризик
Приват Банк	1	685062,89	95637,76	83294,25	37764,69	3,45
Ощадбанк	2	343457,88	89109,02	26892,41	4752,26	2,73
ПУМБ	6	153334,47	52058,05	17389,56	3995,27	3,21
Креді Агріколь Банк	11	103579,28	20722,24	8981,28	2793,03	4,27
ОТП Банк	10	102043,48	24861,9	15819,02	3712,31	4,24

Джерело: розроблено автором на основі [1]

Аналіз таблиці 1, яка відображає основні показники діяльності топ-5 банків України станом на 2023 рік, дозволяє зробити кілька важливих висновків. По-перше, ПриватБанк продовжує зберігати лідерські позиції за загальним обсягом активів та кредитного портфеля, демонструючи найбільшу масштабність операцій. Ощадбанк, посідаючи друге місце, характеризується значним обсягом власного капіталу, що свідчить про його фінансову стійкість. ПУМБ, незважаючи на менший розмір активів порівняно з лідерами, демонструє високий рівень рентабельності, що характеризується показником чистого прибутку на власний капітал. Креді Агріколь Банк та ОТП Банк відрізняються високими показниками стійкості, що свідчить про їхню здатність протистояти фінансовим потрясінням. Загалом, топ-5 банків України демонструють різноманітність бізнес-моделей та стратегій, що дозволяє їм успішно конкурувати на ринку. Однак, для більш детального аналізу необхідно враховувати додаткові фактори, такі як якість активів, структура депозитів, рівень ризиків та інші.

Для комплексної оцінки діяльності банків недостатньо лише фінансових показників. Важливим аспектом є також сприйняття банку клієнтами. Саме для оцінки рівня задоволеності клієнтів та визначення найкомфортніших банків проводяться різноманітні дослідження. Одним з таких досліджень є рейтинг комфортних банків, представлений журналом Forbes. Даний рейтинг дозволяє порівняти банки за різними критеріями, такими як ставки та комісії, надійність, зручність сервісу та загальний рівень задоволеності клієнтів. Відповідні дані наведено на рисунку 1.

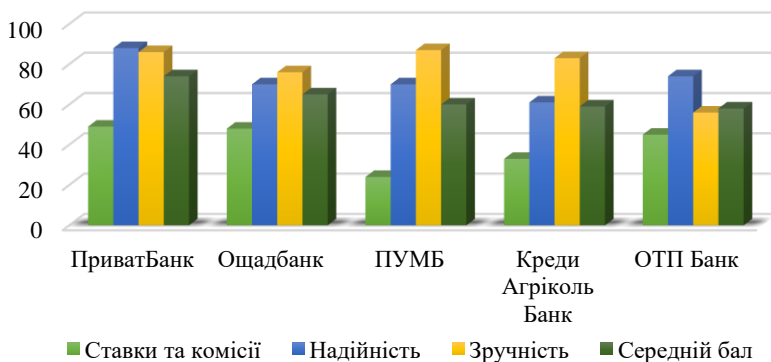

Рисунок 1 – ТОП-5 банків України згідно з Рейтингом комфортних банків представленим журналом Forbes

Джерело: розроблено автором на основі [2]

На рисунку 1 показано порівняння ТОП-5 банків України за рейтингом Forbes, яке свідчить про високий рівень задоволеності клієнтів у всіх банків. ПриватБанк і Ощадбанк, найбільші за активами, демонструють високу якість обслуговування навіть при великій клієнтській базі. ПУМБ вирізняється зручністю завдяки розвитку цифрових каналів, тоді як Креді Агріколь Банк та ОТП Банк підтримують високі стандарти завдяки іноземному досвіду. Це підтверджує загальний прогрес банківського сектору України в забезпеченні якісних послуг. Загалом результати дослідження свідчать про те, що українські банки постійно працюють над покращенням якості своїх послуг та задоволеністю клієнтів. ПриватБанк продовжує зберігати лідерські позиції завдяки збалансованому підходу до розвитку різних напрямків діяльності. Ощадбанк, як державний банк, користується високим рівнем довіри клієнтів, але має потенціал для покращення рівня сервісу. ПУМБ, Креді Агріколь Банк та ОТП Банк також демонструють високий рівень конкурентоспроможності, що свідчить про загальну високу якість банківських послуг в Україні.

Підсумовуючи, проведений аналіз фінансових показників та рівня задоволеності клієнтів ТОП-5 українських банків свідчить про високий рівень конкуренції в банківському секторі України. Кожен з аналізованих банків має свою унікальну бізнес-модель, проте всі вони прагнуть забезпечити фінансову стабільність та високий рівень задоволеності клієнтів. Фінансова стійкість, виражена у великому власному капіталі та високих показниках рентабельності, є ключовим фактором конкурентоспроможності. Водночас, сучасні клієнти все більше цінують зручність, інноваційність та персоналізований підхід, що стимулює банки до постійного розвитку цифрових каналів та впровадження нових продуктів і послуг. Загалом, український банківський сектор демонструє високий рівень розвитку, а лідери ринку, такі як ПриватБанк, Ощадбанк, ПУМБ, Креді Агріколь Банк та ОТП Банк, забезпечують як фінансову стабільність, так і високу якість обслуговування. Однак, для збереження конкурентоспроможності в майбутньому банкам необхідно постійно адаптуватися до змін ринку та задовольняти все більш вимогливі потреби клієнтів.

Список використаних джерел

1. Рейтинг банків України – Мінфін. *Мінфін - все про фінанси: новини, курси валют, банки*. <https://minfin.com.ua/ua/banks/rating/> (дата звернення: 22.11.2024).
2. 15 найкомфортніших банків України – Forbes.ua. *Forbes.ua | Бізнес, мільярдери, новини, фінанси, інвестиції, компанії*. <https://forbes.ua/ratings/15-naukomfortnishikh-bankiv-ukraini-08092021-2325> (дата звернення: 22.11.2024).

ОСОБЛИВОСТІ КОРОТКОСТРОКОВОГО КРЕДИТУВАННЯ КОРПОРАТИВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Гриценко Лариса Леонідівна,
д.е.н., професор,
Сумський державний університет, м. Суми
Маринич Тетяна Василівна,
студент,
Сумський державний університет, м. Суми*

У багатьох розвинених країнах основною метою підтримки корпоративних підприємств є не пряме їх субсидування чи забезпечення фінансовими ресурсами, а створення сприятливих умов для комфортного функціонування, а також полегшення доступу корпоративних підприємств до позикових ресурсів. Як показують результати аналізу, банківський кредит є найпопулярнішим джерелом капіталу для корпоративних підприємств. Цей факт підтверджується наявністю потреби в позикових ресурсах у більшості підприємств.

Варто зазначити, що короткострокові кредити є важливим інструментом фінансового планування для корпоративних підприємств.

Короткостроковий кредит – це вид позики, що надається на короткий термін, зазвичай не перевищує 12 місяців, тобто одного року з дня виникнення. Короткострокові кредити корпоративним підприємствам надають як банківські установи, так і мікрофінансові організації [1]. Цей вид кредиту використовується підприємствами для покриття короткострокових фінансових потреб.

Короткостроковий кредит для розвитку корпоративних підприємств реального сектору економіки має як позитивні так і негативні риси. До позитивних факторів залучення таких кредитів віднесемо як можливість: швидкого залучення фінансових ресурсів; так і забезпечення підприємства обіговим капіталом; так і забезпечення перспектив його розвитку в умовах війни. До негативних факторів віднесемо обмеженість в часі їх використання, що робить їх погашення більш ризикованими, ніж довгострокові кредити. Варто зазначити, короткострокові кредити мають більш високий рівень відсоткової ставки, ніж довгострокові кредити.

У 2020 році була започаткована державна кредитна програма «Доступні кредити 5-7-9%» з метою спрощення доступу корпоративних підприємств до банківського кредитування. Контроль за реалізацією програми покладено на Фонд розвитку підприємництва – фінансову установу, основу діяльності якої було закладено у 1996 році в рамках реалізації програми федерального уряду Німеччини «TRANSFORM» на підтримку реформ в Україні [2].

Протягом першого року її реалізації приєдналися практично усі банки України, які кредитують корпоративні підприємства, що сприяло підвищенню якості здійснення кредитних операцій та прозорості процедури реалізації Програми. Варто зазначити, що з початком повномасштабної війни росії проти України надзвичайно важливою є державна програма підтримки кредитування корпоративних підприємств. Сьогодні ця програма підтримки відбувається у двох напрямках: 1. Комерційні позики під час війни; 2. Програма грантів в Україні.

Уряд рішенням від 18 березня 2022 р. розширив Програму «Доступні кредити «5-7-9%», відповідно до якої підприємство будь-якої форми власності, будь-якого розміру та незалежно від виду здійснюваної ним діяльності може отримати кредит на суму до 60 млн. грн під 0%. Відсотки за даною програмою банківським установам буде виплачувати держава. Такі правила діють увесь час протягом дії воєнного стану та ще один місяць після його завершення. Термін кредитування за цією програмою залежить від цільового призначення позичених коштів [3].

З моменту запуску Державної програми «Доступні кредити 5-7-9%», підприємці вже уклали 100 970 кредитів на суму 349 470,02 млн. грн. (станом на 25.11.2024 р.) [2]. З цього обсягу, 156 621 млн. грн було спрямовано на сільське господарство, 82958 млн. грн. використано у сфері торгівлі; 71397 млн. грн. – на промисловість; 24674 млн. грн. – на сферу послуг.

В рамках програми корпоративні підприємства отримали:

- 20,6 млрд. грн. – поповнення обігових коштів;
- 20,4 млрд. грн. – на переробку;
- 18,9 млрд. грн. – кредити для зон підвищеної військової небезпеки;
- 17,3 млрд. грн. – інвестиційні кредити.

Результати проведених досліджень показують, що перепрофілювання програми досягає своєї мети – все більше корпоративних підприємств витрачає ресурси саме на розвиток переробного виробництва та інвестиційні цілі, що є поштовхом для подальшого впровадження державної політики "Зроблено в Україні".

Список використаних джерел

1. Короткострокові кредити: Все, що вам потрібно знати. <https://uainfo.org/blognews/> (дата звернення 23.11.2024)
2. Офіційний сайт Фонду розвитку підприємництва України. URL : <https://bdf.gov.ua/publiczna-informatsiia/> (дата звернення 25.11.2024)
3. Програма «Доступні кредити 5-7-9%» (нова редакція). Постанова Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 року № 28 (зі змінами). <http://surl.li/xmouyqf> (дата звернення 23.11.2024)

АНАЛІЗ РІВНЯ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ НА ПРИКЛАДІ ПРАТ «СК «УНІКА»

*Рубан Аліна Вячеславівна,
студент,
Сумський державний університет, м. Суми
Сас Андрій Степанович,
аспірант,
Сумський державний університет, м. Суми*

Страхові компанії є важливими фінансовими посередниками, діяльність яких не обмежується лише страховим захистом. Завдяки акумуляції значних коштів, вони мають можливість інвестувати вільні ресурси, що робить їх важливими гравцями на фінансовому ринку. Обираючи для дослідження ПрАТ «СК «УНІКА», ми пропонуємо розглянути компанію саме в розрізі ризикового страхування. Адаже даний страховик, як один із лідерів українського страхового ринку, пропонує нам унікальну можливість детально вивчити всі аспекти цього сегменту фінансових послуг [3].

Результати тестів раннього попередження для ПрАТ «СК «УНІКА» є задовільними, страхова компанія отримала оцінку «2,56» (задовільно) у 2023 році, «2,62» у 2022 та 2021 році, а отже відсутні серйозні проблеми. Але значення є наближеними до «3» (гранична), а це означає, що фінансовий стан викликає побоювання, відсутні серйозні проблеми, фінансові показники знаходяться на рівні трішки нижчому за середній.

ПрАТ «СК «УНІКА», як і інші лідери в даній галузі, пропонує широкий спектр страхових продуктів, чітко сегментованих за сферою застосування. Так, традиційно виділяють два основних напрямки: страхування фізичних осіб та страхування юридичних осіб. Перший охоплює потреби індивідуумів у захисті житла, авто, від нещасних випадків та туристичне страхування, тоді як другий спрямований на забезпечення страховими послугами підприємств та організацій різного масштабу. Такий поділ дозволяє компанії ефективно задовольняти різноманітні страхові потреби клієнтів, надаючи їм персоналізовані рішення.

Тема аналізу веб-ресурсів і мобільного додатку ПрАТ «СК «УНІКА» є актуальною в умовах зростаючої цифровізації страхових послуг. Сьогодні страхові компанії не тільки пропонують клієнтам традиційні продукти, але й активно розвивають цифрові канали комунікації та обслуговування.

Станом на вересень 2024 року кількість відвідувань веб-сайту ПрАТ «СК «УНІКА» склала 108 646 , що на 0,97% більше за попереднім місяцем. Даний показник ПрАТ «СК «УНІКА» є на 26 753 більшим у порівнянні з АТ «СК «РЗУ Україна», а також майже вдвічі перевищує показники АТ «СК

«ІНГО» та ПрАТ «СК «УНІКА». Це свідчить про лідерські позиції страхової компанії «УНІКА» серед провідних гравців страхового ринку України. Середня тривалість одного відвідування становить приблизно 2 хвилини та 44 секунди, а кількість переглянутих сторінок за одне відвідування – 3,29. При цьому 40,19% відвідувачів переглядають лише одну сторінку, після чого залишають сайт. Ці показники свідчать про те, що, хоча веб-сайт залучає користувачів, значна час-тина з них не взаємодіє з великою кількістю контенту, що може вказувати на потребу покращення користувацького досвіду [1].

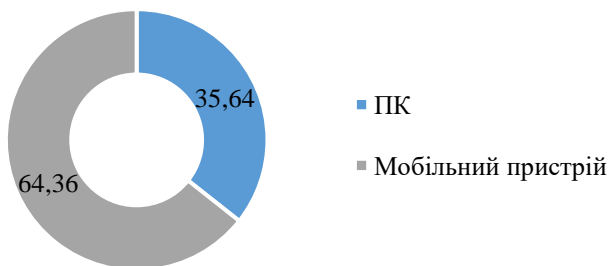

Рисунок 1 – Відсоток вхідного трафіку з комп'ютера порівняно з мобільним інтернетом станом на вересень 2024 року, % [1]

Проаналізувавши рисунок 1, можна зробити висновки, що більшість користувачів надають перевагу мобільним пристроям для доступу до сайту страхової компанії. Це підтверджується тим, що трафік із мобільних пристроїв становить 64,36%. Така тенденція свідчить про важливість оптимізації сайту для мобільних користувачів, що може покращити загальний досвід користування та залучити ще більше клієнтів.

Отже, станом на вересень 2024 року найбільша частка трафіку на веб-сайт ПрАТ «СК «УНІКА» припадає на Україну – 88,26%. На другому місці за кількістю відвідувань знаходиться Іспанія з часткою 4,77%. Нідерланди та Польща забезпечують 2,08% і 2,02% трафіку відповідно. Найменше користувачів надійшло зі Сполучених Штатів Америки, частка яких становить лише 0,88%, що є найменшим показником серед досліджуваних країн. Слід зазначити, що найбільший середній витрачений час користувачами на сайт спостерігається в Нідерландах, і становить 5 хвилин та 37 секунд, у зв'язку з чим кількість відвідуваних сторінок становить 3,44, а найменший в Іспанії тривалістю 48 секунд. Найбільший відсоток з переглядом лише однієї сторінки спостерігається у Польщі і дорівнює 63,51%.

Після аналізу соціальних мереж, які спрямовують користувачів на веб-сайт ПрАТ «СК «УНІКА», можна зробити висновок, що у вересні 2024 року

найбільш ефективним каналом став YouTube. Найменш успішним був Facebook, який залучив лише 4,95% від загальної кількості користувачів. У сучасному світі, де соціальні мережі, такі як TikTok і Instagram, набувають все більшої популярності, компанії слід звернути більше уваги на розвиток присутності в цих платформах, щоб покращити залучення аудиторії.

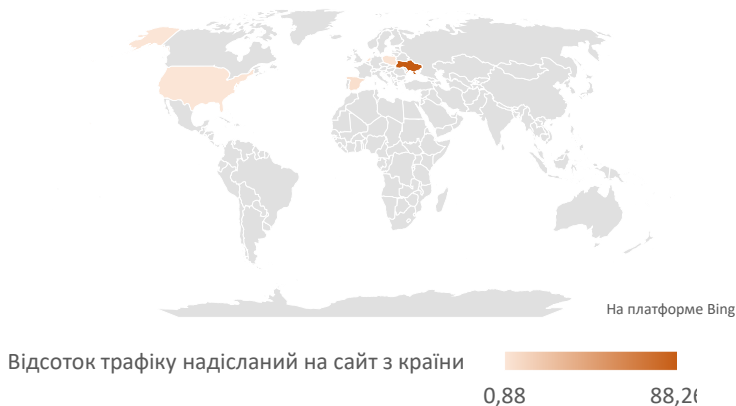

Рисунок 2 – Частка трафіку веб-сайту ПрАТ «СК УНІКА» по країнах станом на вересень 2024 року, % [1]

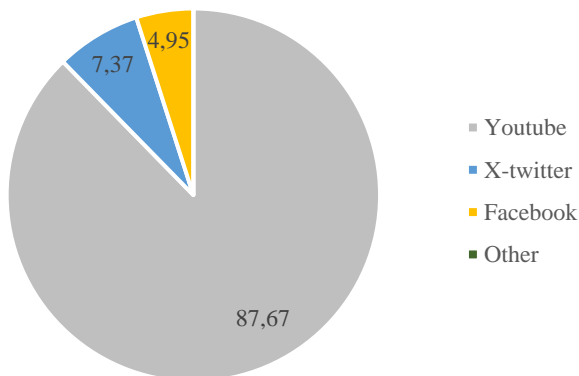

Рисунок 3 – Провідні соціальні мережі, які спрямували трафік на веб-сайт ПрАТ «СК «УНІКА» на комп'ютері у вересні 2024 року, [1]

Веб-сайт ПрАТ «СК «УНІКА» посідає 354 464 місце у глобальному рейтингу, в Україні займає 4 812 позицію, а серед компаній своєї сфери

діяльності - 4 983 місце. Ці показники свідчать про досить стабільний рівень онлайн-присутності компанії, як на національному, так і на міжнародному ринках [1].

Додаток страхової компанії «myUNIQA Ukraine» оснащений сучасними функціями, що забезпечують зручність для клієнтів. Він дозволяє отримати ключову інформацію щодо всіх полісів за різними страховими продуктами. Крім того, у додатку доступні пам'ятки про дії у разі страхового випадку, а також можливість швидко зв'язатися з асистансом через гарячі лінії або чат-боти. У найближчих планах компанії – додати функції оплати страхових полісів і по-дачі заяв про страховий випадок. Це створить своєрідний «гаманець» клієнта, де буде зберігатися інформація про активні та минулі поліси, що зручно для порівняння умов договорів.

Одним із важливих покращень є сервіс запису до лікаря з використанням штучного інтелекту. Замість ручного заповнення полів система оцінює скарги клієнта, пропонує спеціаліста і визначає терміновість звернення. Клієнт таким чином може обрати частину тіла, яка його турбує, а додаток, спираючись на перелік симптомів, запропонує можливі діагнози. Це спрощує запис до лікаря, оскільки користувачам не доведеться самостійно описувати симптоми. Ризик помилок мінімальний, адже процес контролюється відповідними фахівцями. Також додаток надає можливість швидко знаходити клініки й аптеки. Наразі він доступний лише в App Store, що дещо обмежує користувачів Android-пристроїв. Попри це, додаток має високий рейтинг — 4,8/5 та вже займає 109 місце серед застосунків у сфері фінансів, без негативних відгуків.

Список використаних джерел

1. SimilarWeb Identity. SimilarWeb Identity. https://pro.similarweb.com/#/digitalsuite/websiteanalysis/overview/website-performance/*/999/2024.09-2024.09?webSource=Total&key=uniqua.ua (date of access: 17.10.2024).
2. UNIQA Ukraine. <https://ua.linkedin.com/company/-credo-classik-member-of-uniqua-group-austria> (date of access: 09.02.2024).
3. Рейтинг страхових компаній України - ТОП 100 – Форин-шурер. FORINSURER: Форіншурер – журнал про страхування та InsurTech. <https://forinsurer.com/ratings/nonlife> (дата звернення: 01.05.2024).

ФІНАНСОВА СТАБІЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ БАНКІВ: ОЦІНКА, ПРОГНОЗУВАННЯ ТА ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ

*Білера Альбіна Олегівна,
студент,*

Сумський державний університет, м. Суми

*Самойлікова Анастасія Вікторівна,
к.е.н., ст. викл.,*

Сумський державний університет, м. Суми

Фінансова стабільність банків є основою для надійного функціонування банківської системи, відображаючи здатність банків підтримувати належний рівень капіталу, ліквідності та прибутковості в умовах економічних змін і стресових ситуацій, що надзвичайно важливо для довгострокового розвитку банківської системи та забезпечення економічної стійкості країни.

Вивченню проблемних питань щодо фінансової стабільності банків та пов'язаних з нею аспектів приділяли увагу в своїх працях низка науковців, утім, незважаючи на широкий науковий доробок, банківські установи постійно стикаються з новими викликами щодо управління фінансовою стабільністю, ця наукова сфера не є повністю вивченою і потребує подальших досліджень.

У цьому дослідженні оцінюється фінансова стабільність АТ КБ «ПриватБанк» та АТ «Ощадбанк». Розрахунок та аналіз низки коефіцієнтів капітальної стійкості, ліквідності, ділової активності, прибутковості, коефіцієнтів виміру ризиків на основі статистичних даних і фінансової звітності за 2019 – 2023 рр. (NBU, n.d.a; Oschadbank, n.d.; Privatbank, n.d.) дозволив визначити інтегральну оцінку фінансової стабільності за допомогою таксономічного методу та спрогнозувати її на найближчу перспективу. На рис. 1 представлені одержані результати для АТ КБ «ПриватБанк».

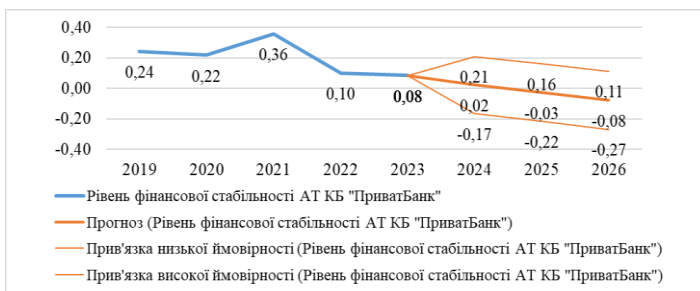

Рисунок 1 – Результати оцінки і прогнозу для АТ КБ «Приватбанк»

Відповідно на рис. 2 наведені отримані результати для АТ «Ощадбанк».

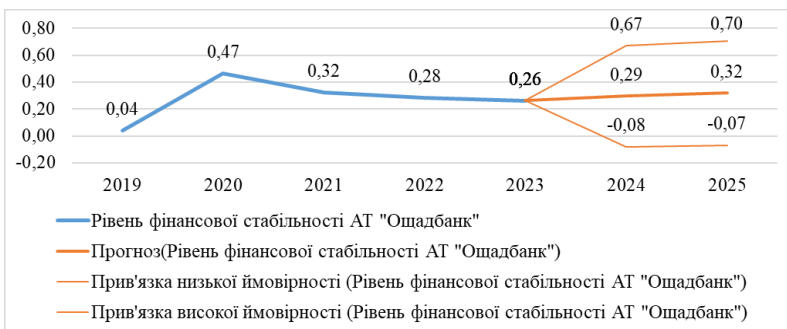

Рисунок 2 – Результати оцінки і прогнозу для АТ «Ощадбанк»

В АТ КБ «ПриватБанк» є ймовірність фінансової нестабільності в майбутньому, а АТ «Ощадбанк» – висока вірогідність й надалі низької фінансової стабільності. Зокрема, в АТ КБ «ПриватБанк» недостатньо захищений власний капітал, мультиплікатор власного капіталу є меншим за нормативне значення, співвідношення кредитів та депозитів є суттєво меншим за рекомендоване значення, кредитна активність банку є заниженою, активність залучення ресурсів (в тому числі коштів вкладників) завищеною, залучені кошти недостатньо залучаються до кредитного портфелю, коефіцієнт ЛІЗ-1 є перевищеним. Відповідно інтегральна оцінка фінансової стабільності є переважно низькою, за виключенням 2021 року, де вона була середня.

В АТ «Ощадбанк» достатність власного капіталу є незначно нижче рекомендованого значення, також співвідношення кредитів та депозитів є заниженим, кредитна активність замала, проте активність залучення ресурсів (в тому числі й депозитів) підвищена, активність залучених коштів у кредитний портфель занижена, ЛІЗ-1 завищений. Незважаючи на наявні недоліки АТ «Ощадбанк» має хоч і переважно низьку фінансову стабільність банку, однак краще, ніж АТ КБ «ПриватБанк».

На наступному етапі було застосовано кореляційний аналіз взаємозв'язку (двостороннього впливу) рівня фінансової стабільності та внутрішніх чинників впливу, а також зовнішніх факторів (макроекономічних показників) (NBU, n.d.a; Oschadbank, n.d.; Privatbank, n.d.; NBU, n.d.b; Minfin, n.d.).

Серед внутрішніх чинників в АТ КБ «ПриватБанк» найбільший взаємозв'язок з інтегральною оцінкою рівня фінансової стабільності спостерігався з фінансовою надійністю, достатністю власного капіталу, мультиплікатором власного капіталу, загальною ліквідністю та ін. Серед зовнішніх – з обліковою ставкою НБУ, офіційним валютним курсом, дефіцитом державного бюджету та рівнем державного боргу.

В АТ «Ощадбанк» поміж внутрішніх факторів найбільший взаємовплив з рівнем фінансової стабільності мали фінансова надійність, достатність власного капіталу, фінансовий важіль, Н2, мультиплікатор власного капіталу, загальна ліквідність тощо. Сильний взаємозв'язок фінансової стабільності цього банку та макроекономічних факторів вбачався з рівнем безробіття в Україні та середній взаємозв'язок існував з обліковою ставкою НБУ та покриттям імпорту золотовалютними резервами.

Інтерпретуючи отримані результати щодо фінансової стабільності АТ КБ «ПриватБанк» запропоновано такі напрямки покращення: покращити захищеність власного капіталу, збільшувати капітал банку; посилити політику диверсифікації активів та пасивів; покращити управління ризиками, зменшувати валютний ризик; стежити за змінами в потребах корпоративних клієнтів та пропонувати найбільш відповідні фінансові рішення; забезпечувати збалансоване зростання корпоративного кредитного портфеля, зосереджуючи увагу на ключових секторах економіки; залучати більше клієнтів шляхом розширення клієнтської бази та покращення умов кредитування (варто враховувати той факт, що з початком повномасштабного вторгнення РФ на територію України спостерігається відтік населення за кордон, тож краще адаптувати умови отримання банківських послуг в незалежності від того, де знаходиться потенційний клієнт); впроваджувати дедалі більше новітніх технологій, що забезпечують легкий доступ, зручність використання всіх продуктів і послуг, а також високий рівень обслуговування.

Шляхи покращення фінансової стабільності для АТ «Ощадбанк» можуть бути наступні: зменшувати непокритий збиток, підвищити захищеність та достатність власного капіталу; знижувати валютний ризик; поліпшувати рентабельність банку; сприяти поживленню в отриманні кредитів клієнтами; впроваджувати нові банківські продукти або послуги, які можуть залучити більше клієнтів і збільшити доходи (розвиток нових фінансових продуктів розширення існуючих лінійок продуктів); розвивати фінансові технології.

Список використаних джерел

1. Minfin (n.d.). Мінфін – все про фінанси: новини, курси валют, банки. Мінфін. <https://minfin.com.ua/>.
2. NBU (n.d.a). Наглядова статистика. Національний банк України. <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
3. NBU (n.d.b). Офіційний курс гривні щодо іноземних валют. НБУ. <https://bank.gov.ua/ua/markets/exchangerates/>
4. Oschadbank (n.d.). Фінансова звітність. АТ «Ощадбанк». <https://www.oschadbank.ua/finansova-zvitnist>
5. Privatbank (n.d.). Фінансова звітність. АТ КБ «ПриватБанк». <https://privatbank.ua/about/finansovaja-otchetnost>

МОДЕЛЬ ЛОТКИ-ВОЛЬТЕРРИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДОСЛІДЖЕННЯ НЕЛІНІЙНОЇ ДИНАМІКИ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ СИСТЕМ

*Коломієць Світлана Володимирівна,
к.ф.-м.н., доцент,
Сумський державний університет, м. Суми
Забара Марія Михайлівна,
КЗ Сумський ліцей №33 СМР, м. Суми*

Розвиток фінансово-кредитної системи в умовах цифровізації економіки потребує використання сучасних економіко-математичних методів та інформаційних технологій для підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами, оцінки ризиків, забезпечення стійкості фінансових установ тощо.

Досвід останніх десятиліть підтверджує, що соціально-економічні системи все частіше демонструють непрогнозовану поведінку та непередбачувані властивості, що є результатом їхньої складності, відкритості й нелінійності. Взаємозв'язок між компонентами цих систем, багатofакторність впливів та швидка динаміка змін створюють умови, за яких навіть незначні зовнішні або внутрішні впливи можуть призводити до кардинальних змін у стані системи.

Для економіко-математичного моделювання фінансово-кредитних систем, як складних нелінійних систем, може бути використана концепція ієрархії базових математичних моделей. Концепція ієрархії найпростіших математичних моделей ґрунтується на ідеї використання базових, формально простих моделей як фундаменту для побудови більш складних моделей. Цей підхід дає змогу розширити можливості аналізу та моделювання складних соціально-економічних явищ, забезпечуючи їх глибше розуміння через послідовне ускладнення моделей.

Базові математичні моделі дозволяють досліджувати системи будь-якої природи – від фізичних і біологічних до соціальних і фінансових. Базові математичні моделі дозволяють досліджувати різні аспекти поведінки складних систем на різних рівнях абстракції та деталізації.

Реальні соціально-економічні процеси мають нелінійний характер, для моделювання таких процесів необхідно використовувати нелінійні математичні моделі. Зокрема, однією з моделей, яку використовують для моделювання конкурентного середовища, є модель Лотки-Вольтерри (1).

Модель Лотки-Вольтерри або модель типу «хижак-жертва», яка описує взаємодію двох популяцій, є класичним прикладом нелінійної динамічної системи. Модель (1) може бути адаптована для моделювання конкурентної взаємодії на ринку, де один з учасників є «хижаком», а інший «жертвою».

Модель Лотки-Вольтерри модель демонструє не лише циклічну природу конкуренції, але й чутливість до початкових умов, що є типовим прикладом поведінки багатьох фінансово-кредитних систем.

Модель Лотки-Вольтерри має вигляд

$$\begin{aligned} \frac{dx}{dt} &= (\alpha - \beta)x \\ \frac{dy}{dt} &= (-\gamma + \delta x)y \end{aligned} \quad (1)$$

де x – кількість жертв,

y – кількість хижаків,

t – час,

$\alpha, \beta, \gamma, \delta$ – коефіцієнти, що відображають взаємодію між двома видами.

Нелінійні системи типу (1) можуть мати якісно різні розв'язки, що підтверджує наявність різних шляхів еволюції відповідних соціально-економічних систем. Це є важливим аспектом для моделювання конкурентної взаємодії в економічному середовищі, де результат може залежати як від початкових умов, так і від зовнішніх факторів, які змінюються з часом.

У сучасному конкурентному середовищі, де панує значна динамічність та змінність, модель Лотки-Вольтерри може бути доповнена новими факторами та параметрами для точнішого відображення складних економічних реалій. Зокрема, збільшення кількості змінних моделі, врахування зміни коефіцієнтів взаємодії дозволяє моделювати реальні ринкові умови, де конкуренція не є статичною, а є постійно змінюється з часом.

Модель Лотки-Вольтерри дає змогу дослідити динаміку економічних процесів та спрогнозувати основні параметри моделі, дозволяє дослідити зміну станів економічної системи за умови зміни параметрів системи диференціальних рівнянь. Характерна особливість системи «хижак-жертва» – розв'язком рівнянь є автоколивання.

Модель (1) використовують для дослідження конкурентної боротьби між фінансовими установами за ринкову частку або клієнтів, для аналізу стійкості інвестиційних та інноваційних процесів, дослідження конкурентної взаємодії на ринку, конкуренції на фондовій біржі тощо.

OPPORTUNITIES FOR USING AI FOR UKRAINIAN BANKS

*Larysa Hrytsenko, Dr. Econ., Prof.
Sumy State University, Ukraine
Iryna Kozhushko, student
Sumy State University, Ukraine*

Smart technology, which until recently was a revolution in the IT sector, is now widely integrated into almost all spheres of public life. The financial sector, and the banking system in particular, is no exception, gradually introducing AI into certain areas of its operations, thereby improving not only the speed of operations but also their efficiency.

Artificial intelligence is a set of information technologies that can perform complex tasks, create their own knowledge bases and work algorithms [1]. Despite the significant opportunities for its usage in various fields, the banking industry is still at the active testing stage. This is especially applicable for Ukrainian banks, which have only recently started working in this area. In general, we can distinguish the following stages of AI development in the banking activities of domestic financial institutions [2]:

- The stage of active research (2016-2018) – Ukrainian banks started actively exploring the AI implementing possibilities mainly to automate routine processes;

- Initial implementation stage (2018-2020) – except of automating internal operations, banks are exploring the possibilities of integrating AI into the processes of working with the customer base. Some institutions are launching AI chatbots in a test format;

- Expanded use stage (2020-2022) – in addition to the areas mastered in the previous stages, banks start using AI for fraud detection, document management, credit scoring, etc.;

- Widespread use stage (2022-2024) – banks start actively using AI for internal business processes, lending scoring, asset management, risk management, strategic planning, etc. The opportunities for natural language processing, as well as personalized customer service based on Big Data analytics and AI forecasting have appeared;

- First results stage (2024 and beyond) – the first real results are expected to be gradually obtained in terms of the widespread integration of AI into the operations of Ukrainian banks. It will enable further improvement of the technology and its adaptation to the current conditions of the unpredictable economy.

Thus, since 2016, Ukrainian banks have been gradually expanding the use of artificial intelligence in their operations. A systemized list of current areas of

application, as well as examples of artificial intelligence created for them, is presented in Table 1.

Table 1 – Modern areas of AI application in banking

Area	Explanation	Example of relevant AI
Cyber security	Countering fraud and protecting banks from hacker attacks; protection of personal data and customer confidentiality (banking secrecy)	Vectra – a platform that automates threat detection, finds hidden attackers that target financial institutions, and speeds up the investigation of cyber fraud incidents
Chat-bots	Ensuring round-the-clock access to banking services and advice on basic issues for customers; identifying the individual needs of certain customers to personalize services accordingly	KAI – a conversational AI platform used to improve the customer experience in the financial industry by offering them self-service options and solutions
Credit decisions	Analyzing documents provided by customers and other available information (social media, internet activity, riskiness of similar loan agreements, etc.) to make a decision on the riskiness and appropriateness of the loan	ID+ Platform – a verification system that uses ML and AI to analyze not only available financial information, but also the applicant’s online, offline, and social data
Market trend analysis	Ability to collect and analyze Big Data sets for research and forecasting market trends (changes in interest rates, exchange rates, securities values, etc.) to prevent their negative impact on the bank’s operations	Kensho – AI-based platform for analyzing market data, forecasting risks, and assessing the impact of geopolitical events on financial markets
Customer experience analysis	Researching customer experience to improve banking services and create new products that are more suitable for a particular market situation	KYX – a platform that analyzes the history of customer transactions and also checks their compliance with requirements, thereby preventing possible risks

Continuation of Table 1

Risk-management	Possibilities of forecasting and preventing risks based on the analysis of Big Data	SAS Viya – a platform for assessing credit and liquidity risks that uses AI to identify trends, predict risks, and create risk assessment models, integrating with existing banking systems
Compliance	Identification of inconsistencies between the bank's activities and the regulatory requirements through analysis of internal processes and documents	Watson AI – a platform for automating the process of collecting, analyzing, and structuring data on regulatory changes, which allows banks to track compliance risks in real time
Automatization	Use of AI for routine processes and time-consuming activities to speed up banking operations	Ocrolus – a document processing software that combines AI with human verification, allowing banks to increase the speed and accuracy of financial document analysis

Source: systematized by the authors based on [2 – 3].

The data in Table 1 demonstrate that today there are a significant number of AI-based platforms and tools that can be widely integrated into banking activities. In addition, international practice proves that such implementation can have a truly positive effect on the activities of financial institutions. For example, JP Morgan Chase significantly automated the process of approving loan agreements through the implementation of an advanced AI system. This system is designed for automated data analysis, namely the client's credit history, recent data on his transactions, financial behavior, etc. [4], which helps to more quickly and accurately assess the creditworthiness of clients and make a decision on issuing a loan. In addition to the positive impact on the financial institution itself, such implementation has also improved the client experience by accelerating the approval of loan applications. Additionally, greater accuracy of the assessment has positive consequences for minimizing credit risk, and therefore supports the stability of the institution.

Another great example of AI implementation in banking can be the case of Wells Fargo. In order to fight fraud, this bank has implemented a specialized AI-based system that examines customer transaction patterns in real time using deep

learning mechanisms. The system compares each individual operation with a huge database to identify actions similar to known fraudulent schemes [4]. In other words, thanks to its ability to analyze Big Data, AI can detect possible threats with high accuracy, while also reducing erroneous alerts and ensuring that lawful customer activities are not identified as crimes. Thus, in addition to having an invaluable positive effect on the bank's performance, such integration also improves the customer experience by minimizing possible delays and errors in transaction processing.

Continuing the theme of bank-client interaction, it is also worth mentioning Barclays, which faced the problem of high expectations from its users, who needed personalized and more efficient wealth management solutions. To address this issue, the bank implemented an advanced AI-based platform that transformed this type of service. Based on Big Data analytics, it develops a deep understanding of individual client preferences and general patterns of activity. The platform then uses the data to develop personalized investment advice and solutions, as well as to automatically adjust the client's portfolio [4]. In other words, this innovation has improved the speed and accuracy of customer wealth management based on their behavioral patterns, which has certainly increased their satisfaction. Additionally, by automating the process of managing investment portfolios, this platform has a positive effect on the bank itself: reduction the workload of the bank's staff, and revenue growth due to greater accuracy and speed of operations.

There are already quite a lot of successful examples of AI implementation in international banking practice. Nevertheless, even these three cases themselves prove significant opportunities for obtaining a positive effect for both banks and their customers. At the same time, like any other innovation, the widespread integration of AI in banks may have not only strengths but also weaknesses and risks. To determine the feasibility of expanding the possibilities of AI integration in Ukrainian banks, a SWOT analysis was conducted (Table 2).

In conclusion, AI is a truly innovative smart technology that can be of great use to banks. Its implementation in a number of banking processes and products has already proved to be effective in international practice, and thus requires significant attention from domestic financial institutions. At the same time, given the current situation in the country's economy, banks should first of all pay considerable attention to the development of cybersecurity strategies, as well as close cooperation with both the state – for access to open databases, development of appropriate legislative regulation, preparation of qualified specialists - and international FinTech companies to adopt best practices.

Table 2 – SWOT analysis of the process of AI integration into banking

Strengths	Weaknesses
<ul style="list-style-type: none"> – reducing labor costs while increasing bank efficiency and productivity; – improving the process of managing the bank’s activities and business planning; – improving the risk management process through early detection and reliable assessment; – rapid response to changes in the bank’s economic environment; – reducing the human factor influence 	<ul style="list-style-type: none"> – unavailability of up-to-date or complete data due to legislative restrictions caused by the war; – shortage or insufficient qualification of professional staff in the field of smart technologies and digitalization; – a significant increase in bank costs for digital transformation; – limited digital banks infrastructure
Opportunities	Threats
<ul style="list-style-type: none"> – support for the digitalisation process at the state level (Ministry of Digital Transformation, NBU’s Open Banking concept, etc.); – use of AI for debt restructuring and creation of individual banking products; – growing demand for digital banking products and services from customers, in particular due to migration; – cooperation with international FinTech companies 	<ul style="list-style-type: none"> – threats of cyberattacks from the enemy that could harm AI systems; – difficulties in risk management even with the use of AI due to significant economic instability; – distrust and fears of customers regarding the use of AI; – lack of a clear legislative framework for regulating the use of AI in the banking sector

Source: compiled by the authors

References

1. Oschadbank. (2024). *Oschadbank – My bank. My country.* <https://www.oschadbank.ua/news/stucnij-intelekt-v-ukrainskomu-bankivskomu-sektori-mozlivist-ci-neobhidnist>
2. Parushevsk, A., & Bakushevuch, I. (2023). Use of artificial intelligence systems in the banking sector. *Digital economy as a factor of innovation and sustainable development of society.* https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/44189/2/DEFISDS_2023_Parushevski_A-Use_of_artificial_intelligence_160-161.pdf
3. Овчаренко, Т. (2024). Trends in the development and use of artificial intelligence in the banking sector. *Economy and society*, (67). <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4711>
4. How AI in Banking is Shaping the Future of Finance. (2024). *Brainhub software engineering company.* <https://brainhub.eu/library/ai-in-banking-applications-use-cases>

РОЛЬ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ У ЗМІЦНЕННІ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я

*Рекун Євген Ігорович,
аспірант,
Сумський державний університет, м. Суми
Чванкін Євген Романович,
аспірант,
Сумський державний університет, м. Суми*

Економічна політика, спрямована на зміцнення громадського здоров'я, має безперечно важливе значення для сталого розвитку країни та її національної безпеки. У сучасних умовах глобальних викликів, таких як пандемії, екологічні катастрофи та інші фактори, що негативно впливають на здоров'я населення, стратегічне планування в цій сфері є необхідним для забезпечення соціальної стабільності та економічного зростання. Економічна політика, спрямована на зміцнення громадського здоров'я, є ключовим елементом сталого розвитку та національної безпеки. Її реалізація передбачає комплекс заходів, спрямованих на попередження захворювань, поліпшення здоров'я населення та забезпечення біологічної безпеки.

Сучасна модель охорони здоров'я повинна переорієнтуватися з лікування захворювань на їх попередження. Згідно з рекомендаціями Міністерства охорони здоров'я України, пріоритетним є ухвалення законодавчих актів, що інтегрують принципи громадського здоров'я у всі сфери державної політики [1].

Одним із ключових напрямів є збільшення інвестицій у профілактичні програми. Зокрема, пріоритетними є заходи щодо зниження споживання тютюну, алкоголю, а також поліпшення харчування і фізичної активності населення [2]. Такі програми сприяють зменшенню ризиків неінфекційних захворювань, зокрема серцево-судинних хвороб, діабету та онкологічних захворювань.

Необхідно створити єдину електронну систему спостереження за захворюваннями та оперативного реагування на епідемічні загрози. Це дасть змогу своєчасно виявляти інфекційні хвороби та швидко реагувати на них [3].

Важливим елементом економічної політики є забезпечення доступу громадян до якісних компонентів і препаратів крові. Ухвалення стратегії розвитку національної системи крові сприятиме поліпшенню її функціонування [4].

Розробка освітніх програм для підготовки фахівців у сфері громадського здоров'я є важливою умовою ефективного функціонування системи. Такі

програми забезпечать необхідні компетенції для роботи в умовах сучасних викликів [3].

Реалізація заходів зміцнення здоров'я вимагає залучення різних секторів економіки. Співпраця між урядовими структурами, громадськими організаціями, бізнесом і населенням дозволяє досягати синергетичного ефекту у впровадженні програм громадського здоров'я [5].

Реалізація зазначених напрямів економічної політики сприятиме покращенню показників здоров'я населення, зниженню рівня захворюваності та смертності, а також підвищенню якості життя громадян.

Таким чином, перспективи економічної політики, спрямованої на зміцнення громадського здоров'я, мають великі потенціали для розвитку економіки та суспільства в цілому. Профілактичні заходи, інвестиції в здоров'я, підготовка фахівців та інтеграція різних секторів економіки сприятимуть підвищенню якості життя громадян та стабільності національної економіки.

Список використаних джерел

1. Міністерство охорони здоров'я України. *Побудова нової системи громадського здоров'я в Україні*. <https://moz.gov.ua/uk/pobudova-novoi-sistemi-gromadskogo-zdorovja-v-ukraini>

2. Міністерство охорони здоров'я України. *Як зберегти здоров'я українців: система громадського здоров'я*. <https://moz.gov.ua/uk/jak-zberegiti-zdorov%E2%80%99ja-ukrainciv-sistema-gromadskogo-zdorov%E2%80%99ja>

3. Міністерство охорони здоров'я України. *Розвиток системи громадського здоров'я*. <https://moz.gov.ua/uk/pobudova-novoi-sistemi-gromadskogo-zdorovja-v-ukraini>

4. Міністерство охорони здоров'я України. *Реформа національної системи крові*. <https://moz.gov.ua/uk/pobudova-novoi-sistemi-gromadskogo-zdorovja-v-ukraini>

5. Центр громадського здоров'я України. *Посібник з розвитку та фінансування програм громадського здоров'я*. https://phc.org.ua/sites/default/files/users/user90/Manual_Development%20and%20funding%20of%20regional%20and%20local%20public%20health%20programs_print_210x297%2B3mm.pdf

ФІНАНСОВА ПРОЗОРИСТЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ: ВИКЛИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Чухно Руслана Юріївна,

студент,

Сумський державний університет, м. Суми

Голик Аліна Олександрівна,

студент,

Сумський державний університет, м. Суми

Науковий керівник – Захаркіна Людмила Сергіївна,

к.е.н., доцент,

Сумський державний університет, м. Суми

Фінансова прозорість є ключовим фактором забезпечення фінансової безпеки держави, оскільки вона сприяє зменшенню рівня корупції, підвищенню відповідальності державних органів та залученню громадськості до процесу прийняття фінансових рішень [1]. Проте впровадження принципів прозорості стикається з низкою викликів, які потребують комплексного підходу для їх подолання. Наприклад, забезпечення прозорості місцевого бюджету вимагає вирішення кількох основних проблем, щоб зробити інформацію доступною та зрозумілою для широкого кола громадян. Розглянемо ключові напрями покращення цієї проблематики:

– бюджетні документи часто наповнені спеціалізованою термінологією, що може бути важко зрозуміти для неспеціалістів. Розробка та використання простішої, більш зрозумілої мови у бюджетних документах може допомогти зробити інформацію доступнішою для більшої кількості людей;

– проведення освітніх програм та семінарів для громадян з метою підвищення їхньої здатності розуміти бюджетні документи. Це може включати теми як базова економіка, так і специфіка бюджетного процесу;

– впровадження механізмів для активного залучення громадськості до процесу бюджетування, таких як публічні слухання та онлайн платформи для коментарів та пропозицій щодо бюджетних планів;

– використання відкритих даних для надання громадськості вільного доступу до бюджетної інформації в електронному вигляді. Це може включати детальну інформацію про доходи, витрати, бюджетні зобов'язання та фінансові показники;

– презентація бюджетної інформації у формі, яка дозволяє громадянам зрозуміти, як бюджетні рішення впливають на їх повсякденне життя та добробут, може значно підвищити залученість та зацікавленість у бюджетних процесах;

– при розробці комунікаційних стратегій важливо враховувати різноманітність громади, включаючи освітній рівень, вікові групи, культурний та соціальний контекст. Це дозволить більш точно налаштувати інформаційні кампанії та забезпечувати їх ефективність.

Реалізація цих заходів може допомогти подолати бар'єри в сприйнятті бюджетної інформації та зробити процес бюджетування більш прозорим та зрозумілим для всіх учасників суспільства.

Ключовим гравцем у підвищенні рівня прозорості та публічності місцевих фінансів в Україні є Transparency International Ukraine [2]. Як акредитований представник глобального руху Transparency International, організація сприяє боротьбі з корупцією та забезпеченню прозорості в управлінні державними та місцевими ресурсами через різні ініціативи та програми. Однією з ініціатив Transparency International Ukraine є Рейтинг прозорості міст [3], який оцінює рівень доступності фінансової інформації на місцевому рівні та стимулює місцеві органи влади до впровадження кращих практик прозорого бюджетування. Через різноманітні платформи та заходи, такі як публічні слухання, круглі столи та воркшопи, організація намагається залучити максимальну кількість громадян до процесу обговорення та вирішення питань, пов'язаних з місцевими фінансами.

Висновки. Фінансова прозорість місцевих бюджетів є важливим елементом загальної фінансової безпеки держави, оскільки сприяє зниженню корупції та підвищенню громадського контролю. Проте її впровадження ускладнюється браком фінансової грамотності населення, складністю бюджетної інформації та низьким рівнем цифровізації.

Подолання цих викликів можливе через спрощення бюджетних документів, розвиток освітніх ініціатив та цифрових платформ. Значну роль у цьому відіграють міжнародні організації, зокрема Transparency International Ukraine, яка сприяє підвищенню рівня відкритості фінансів.

Реалізація цих заходів допоможе зміцнити довіру громадян до державних фінансів та підвищити ефективність їх управління.

Список використаних джерел:

1. Захаркіна Л.С., Чухно Р.Ю., Веремієнко Є.В. Транспарентність публічних фінансів як фактор забезпечення фінансової безпеки держави. Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. 2021. 4. DOI: 10.21272/1817-9215.2021.4-15. (дата звернення: 09.11.2024).

2. Transparency International Ukraine. Офіційний сайт із дослідженнями та рейтингами прозорості. URL: <https://ti-ukraine.org/> (дата звернення: 10.11.2024).

3. Рейтинг прозорості міст України від Transparency International. URL: <https://transparentcities.in.ua/> (дата звернення: 10.11.2024).

ВПЛИВ АВТОМАТИЗАЦІЇ НА РИНОК ПРАЦІ У ПЕРІОД ПЕРЕХОДУ ДО ІНДУСТРІЇ 4.0

*Чванкін Роман Віталійович,
аспірант*

Сумський державний університет, м. Суми

Сучасний ринок праці зазнає суттєвих змін у зв'язку з впровадженням технологій Індустрії 4.0, зокрема автоматизації та штучного інтелекту (ШІ). Ці процеси змінюють вимоги до кваліфікації працівників, спричиняючи як зникнення традиційних професій, так і появу нових. Вивчення впливу цих трансформацій є актуальним для розробки ефективних політик ринку праці та адаптації освітніх програм.

Метою дослідження є аналіз змін у попиті на професії в умовах автоматизації та розвитку ШІ, а також визначення напрямів успішної адаптації України у контексті переходу до Індустрії 4.0.

Індустрія 4.0 характеризується інтенсивним використанням цифрових технологій, що впливає на всі аспекти ринку праці. Впровадження робототехніки, машинного навчання та великих даних призводить до скорочення робочих місць у галузях, що базуються на рутинних операціях. Зокрема, під загрозою автоматизації опиняються професії у сфері виробництва, бухгалтерського обліку, логістики та адміністративного управління [1].

Одночасно з цим роботодавці все більше звертають увагу на навички роботи з інформаційними технологіями, креативне мислення та здатність до навчання протягом життя. Зростає попит на фахівців з аналізу даних, кібербезпеки, розробки програмного забезпечення, управління цифровими процесами. Урядові ініціативи, такі як «Цифрова Україна», спрямовані на покращення рівня цифрової грамотності населення та підтримку підприємств у впровадженні новітніх технологій.

Законодавче регулювання також відіграє ключову роль у формуванні нової структури ринку праці. Наприклад, Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» [2] сприяє створенню умов для залучення інвестицій та розширення можливостей для ІТ-фахівців. Крім того, Стратегія розвитку цифрової трансформації передбачає модернізацію системи освіти для адаптації до нових викликів ринку праці.

Кількість ІТ-фахівців зростає, з'являються нові можливості для працевлаштування у сфері кібербезпеки, аналізу даних та розробки програмного забезпечення. Важливо, щоб державна політика сприяла не лише зростанню цього сектора, але й адаптації фахівців з інших галузей до нових умов.

На нашу думку, для успішної адаптації до змін, Україна має зосередитися на таких напрямках:

1. Реформа освіти та професійної підготовки. Необхідно впроваджувати сучасні навчальні програми, орієнтовані на цифрові компетенції та навички роботи з автоматизованими системами. Університети повинні тісніше співпрацювати з бізнесом для адаптації програм під реальні потреби ринку.

2. Перепідготовка кадрів. Необхідно створити дієві програми перекваліфікації для працівників, які ризикують втратити роботу через автоматизацію. Фінансування таких ініціатив може здійснюватися як з боку держави, так і через партнерства з приватними компаніями.

3. Створення нових робочих місць у цифровій економіці. Україна має потенціал для розвитку технологічного підприємництва, зокрема у сферах штучного інтелекту, хмарних технологій та автоматизованого виробництва. Важливо створювати умови для розвитку стартапів та залучення інвестицій у високотехнологічні галузі.

4. Гнучкість ринку праці. Регулювання трудового законодавства має відповідати новим реаліям. Розвиток дистанційної зайнятості, фрілансу.

Отже, автоматизація та розвиток ІІІ суттєво змінюють ринок праці, спричиняючи зниження попиту на рутинні професії та створюючи нові можливості для кваліфікованих спеціалістів. Для забезпечення конкурентоспроможності працівників необхідні інвестиції у безперервну освіту, розвиток цифрових навичок та адаптацію системи професійної підготовки до потреб Індустрії 4.0. Законодавчі ініціативи та освітні реформи відіграють важливу роль у цьому процесі, забезпечуючи умови для ефективного переходу до цифрової економіки. Зміни, що відбуваються на ринку праці внаслідок автоматизації та Індустрії 4.0, є незворотними. Відповідно, державна політика має бути проактивною, а не реактивною. Україні слід не лише адаптуватися до змін, але й використовувати їх як можливість для економічного зростання, створюючи умови для підготовки висококваліфікованих кадрів та розвитку інноваційної економіки.

Список використаних джерел

1. Schwab, K. (2017). *The Fourth Industrial Revolution*. Crown Business. New York. <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=2097936>

2. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні : Закон України від 15.07.2021 № 1667-IX : станом на 1 січ. 2025 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text>

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ПРОТИДІЇ ФІНАНСОВИМ ШАХРАЙСТВАМ ТА ТІНЬОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

*Касьян Ігор Антонович,
аспірант*

Сумський державний університет, м. Суми

Фінансові шахрайства та тіньова економіка залишаються значними викликами для економічного розвитку України. Рівень тіньової економіки в Україні створює значні бюджетні втрати. Водночас розвиток штучного інтелекту (ШІ) відкриває нові можливості для виявлення та запобігання фінансовим злочинам. Інноваційні технології здатні значно підвищити ефективність боротьби з шахрайськими схемами, відмиванням коштів та ухиленням від сплати податків.

Метою дослідження є аналіз впровадження ШІ у протидію фінансовим шахрайствам та тіньовій економіці, оцінка його ефективності та відповідності чинному законодавству України.

Системи штучного інтелекту можуть аналізувати великі обсяги фінансових операцій, виявляти аномальні транзакції та прогнозувати ризики шахрайства. До основних напрямів застосування ШІ належать:

1. Аналіз транзакцій у режимі реального часу. Банки та фінансові установи впроваджують алгоритми машинного навчання для виявлення підозрілих переказів та уникнення відмивання коштів.

2. Розпізнавання схем ухилення від податків. Використання аналітичних платформ дозволяє державним органам ідентифікувати компанії, що штучно занижують доходи або використовують фіктивні підприємства.

3. Виявлення фальсифікації фінансової звітності. Алгоритми ШІ здатні автоматично перевіряти документи на предмет підробок або невідповідностей у фінансовій звітності підприємств.

Українське законодавство містить низку норм, що регламентують заходи боротьби з фінансовими шахрайствами.

Закон України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом" встановлює вимоги до фінансового моніторингу та контролю ризикових операцій.

Податковий кодекс України передбачає механізми контролю за доходами підприємств та боротьбу з ухиленням від оподаткування.

Розвиток штучного інтелекту може значно знизити рівень тіньової економіки в Україні. До перспективних напрямів відносимо:

1. Автоматизоване визначення підозрілих підприємств. ШІ може аналізувати податкові звіти, реєстраційні дані компаній та виявляти фіктивні юридичні особи.

2. Боротьба з корупцією через цифровий контроль державних витрат. Використання блокчейн-технологій у поєднанні з алгоритмами ШІ дозволить забезпечити прозорість державних закупівель.

3. Підвищення кібербезпеки фінансового сектору. Інтелектуальні системи можуть запобігати кібератакам на банківські установи, що є важливим фактором економічної безпеки країни.

Ми вважаємо, що використання штучного інтелекту для боротьби з фінансовими шахрайствами та тіньовою економікою є ключовим напрямом розвитку цифрової економіки України. Впровадження автоматизованих систем моніторингу фінансових операцій дозволить не лише виявляти шахрайські схеми, а й запобігати ухиленню від сплати податків та корупційним діям. Проте ефективність цих технологій залежить від готовності держави адаптувати законодавство до сучасних викликів, розширення співпраці між державними органами та фінансовими установами, а також підвищення рівня цифрової грамотності громадян та бізнесу.

Отже, використання штучного інтелекту у фінансовому секторі є перспективним напрямом для боротьби з шахрайством та тіньовою економікою. Українське законодавство поступово адаптується до нових викликів, проте для ефективної імплементації ШІ необхідне вдосконалення нормативної бази та активне впровадження цифрових технологій у державний сектор. Створення автоматизованих систем моніторингу фінансових операцій, розширення аналітичних можливостей банківських установ та державних органів, а також підвищення цифрової грамотності населення сприятиме значному зниженню рівня фінансових злочинів в Україні.

Список використаних джерел

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 № 361-IX : станом на 9 січ. 2025 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>

2. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI : станом на 21 січ. 2025 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

Наукове видання

**Проблеми та перспективи
розвитку фінансово-кредитної
системи України**

**Problems and Prospects for the
Development of the Financial and Credit
System**

Матеріали

**Міжнародна науково-практична конференція
(Україна, Суми, 28–29 листопада 2024 р.)**

Дизайн та комп'ютерне верстання
Інна Тютюник

Стиль та орфографія авторів збережені.
Організаційний комітет і редакційна колегія можуть не поділяти точки зору авторів.
Автори відповідають за точність, достовірність і зміст матеріалів. Посилання на матеріали конференції обов'язкові.

Відповідальний за випуск Л. Л. Гриценко
Загальне редагування І. В. Тютюник
Комп'ютерне верстання І. В. Тютюник

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 22,26. Обл.-вид.арк. 30,74. Тираж 300 пр.

Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.